

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ

ОБРАЗ УСПІШНОЇ ЖІНКИ В ЖУРНАЛІ «КОСМОПОЛІТЕН»

Кваліфікаційна робота
студентки 2 курсу, групи ЛЖ-61,
другого (магістерського) рівня
вищої освіти
спеціальності 061 «Журналістика»
Дресвої Єлизавети Юріївни

Науковий керівник:
Нечаєва Наталя Володимирівна,
кандидат філологічних наук,
доцент

Харків–2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	
ПОНЯТТЯ УСПІХУ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ НАУКОВИХ ТРАДИЦІЯХ.....	7
1.1. Історія формування поняття «суспільного успіху».....	7
1.2. Формування уявлення про особистісну успішність.....	10
1.3. Характерні риси успішної людини: науковий та медійний аспекти.....	15
РОЗДІЛ 2	
ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ УСПІШНОЇ ЖІНКИ ВІД СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ ДО СУЧАСНОСТІ.....	17
2.1. Виникнення жіночих журналів, їх еволюція.....	18
2.2. Становище жінки в Україні (XIX–XXI ст.) та його зміни (на матеріалах історичних досліджень і джерел).....	23
2.3. Формування образу успішної жінки в російській дамській пресі.....	27
2.4. Образ успішної жінки в радянських жіночих журналах.....	36
2.5. Зміни медійного вектору жіночих образів епохи української незалежності.....	46
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ВСТУП

Глянцеві журнали формують наші уявлення про образ успішної жінки. Які риси їй притаманні, як вона одягається, що їй подобається та що треба робити, щоб теж стати успішною.

Тому **актуальним** дане дослідження буде передусім для тих, хто займається жіночою періодикою. Окрім того, дещо цікаве знайдуть для себе й ті, хто займається історією преси та журналів зокрема, адже досліджується поява і розвиток періодичних видань. Стане дослідження в пригоді й історикам, особливо тим, які займаються гендерною історією, адже містить відомості про становище жінки в XIX – XX століттях.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період від початку XIX століття до сучасності. Верхня межа обумовлена тим, що саме з того часу можна говорити про виникнення на території Російської імперії жіночої періодики (приклад: «Дамський журнал», що виходив у 1823 – 1833).

Територіальні межі охоплюють у першу чергу територію сучасної України, а також Російської та Австрійської імперій, СРСР, Польщі, оскільки досліджується той образ жінки, який просувають українські гляцеві журнали.

Мета дослідження: виділити риси, найбільш характерні для журнального образу успішної жінки, зокрема в «Космополітен».

Завдання дослідження:

- простежити, як протягом часу змінювалась концепція успіху, й визначити, що в поняття «успіх» вкладають сьогодні;
- прослідкувати, як протягом 200 років змінювались жіночі образи українських гляцевих журналів, що було причиною їх виникнення та їх найхарактерніші риси;
- виявити образ успішної жінки формують сучасні гляцеві журнали;
- Показати, як образ успішної жінки змінювався протягом історії;
- Виділити риси, найбільш характерні для образу успішної жінки в сучасних українських гляцевих журналах.

Об'єктом дослідження є жіночі образи гляцевих журналів Російської імперії, СРСР та часів незалежної України. **Предметом** – власне, сам образ успішної жінки в гляцевому журналі.

Методи дослідження. Під час дослідження були використані різноманітні методи. Перш за все це метод аналізу і синтезу. Він дозволяє виділити риси, характерні для жіночих образів різних епох.

Метод періодизації дозволяє чітко розмежовувати глянцеві журнали та жіночі образи, які в них зустрічаються за періодами та епохами, і визначити, що саме було характерним для певної епохи. Зокрема слід виділити такі дати:

XVII – XVIII століття – виникнення перших журналів. Поява гендерно маркованої періодики в Західній Європі.

XIX – початок XX століття – поширення гендерно маркованої періодики на територію Російської імперії. У цей час успішна жінка сприймалась як виняток із правила. Вона була розумна, освічена, мала великі досягнення в галузі науки, мистецтва чи навіть політики. Але читачки журналу повинні були розуміти, що їм не досягти такого рівня. До того, успішна жінка не позбавлена традиційних рис – скромності, ніжності, жіночності, витонченості.

Щоправда, в кінці XIX – на початку XX століття, з поширенням жіночих рухів, жіночі журнали друкують статті й на теми політики та становища жінки в різних країнах.

1917 – 1991 – епоха СРСР. В цей час жіночі образи жіночих журналів кардинально змінюються. Віднині успішною стає працююча, віддана ідеалам комунізму жінка чи дівчина, селянка чи робітниця, готова працювати на благо соціалістичної Батьківщини.

1991 – 2014 роки – після розпаду СРСР знову різка зміна ідеалів. На зміну жінці-трудівниці, відданої партії та готової працювати на благо рідної країни приходить ніжна, жіночна, впевнена в собі жінка, яка вміло балансує між родиною та кар'єрою.

2014 – сучасність. Революція Гідності сприяла поширенню в Україні європейських цінностей. Вплинуло це і на жіночі образи глянцевих журналів. Тепер успішна жінка – це в першу чергу та, що побудувала кар'єру та великою працею, великими зусиллями досягла своїх цілей.

Метод порівняння дозволяє порівняти різні образи жінок – образи молодої дівчини та зрілої жінки, ніжної, витонченої леді, жінки епохи імперії та радянської жінки, радянської жінки та сучасної жінки.

Типологічний метод дозволяє передбачає розбиття єдиного цілого на окремі частини для подальшого їх дослідження. Так, жіночі образи можна розділити на різні категорії та виділити риси, типові саме цих категорій. Так, для образу молодої дівчини більш характерна скромність, повага до старших, а доросла жінка постає величною та шанованою, витонченою та ніжною; якщо ж брати радянські часи, то тут можна виокремити образи жінки-робітниці, жінки-селянки та жінки-партійниці.

Системний метод є протилежністю типологічному. Він розглядає предмет або явище як єдине ціле. Справді, не дивлячись на різницю між образом витонченої, ніжної аристократки та жінки-робітниці або жінки-партійниці.

Серед використаних джерел слід назвати в першу чергу, звичайно ж жіночі журнали різних епох – від Російської імперії до СРСР та епохи незалежності. Це «Дамський журнал», «Жіночий вісник» та «Жіноче діло» (Російська імперія), «Селянка», «Робітниця» (СРСР), «Космополітен» та «Единственная» (епоха незалежності).

«Дамський журнал», який видавався у 1823 – 1833 років, дозволяє скласти уявлення про те, якою бачили успішну жінку на початку XIX століття¹.

«Жіноче діло» показує ті образи, які склалися в середині – II половині XIX, а також дозволяє зіставити образи початку XIX століття та його середини і кінця, прослідкувати їх зміни з часом².

Журнали «Селянка»³ та «Робітниця»⁴ показують, якою бачили жінку в радянські часи, а також дають можливість прослідкувати, як до цього часу змінився жіночий образ.

Журнали «Единственная»⁵ та в першу чергу «Космополітен»⁶ – дають головне уявлення про жіночі образи сучасних глянцевих журналів, їх типи, зміну протягом років.

Окрім того, не менш важливою є література, яка стосується становища жінки. Журнали є своєрідним «дзеркалом», яке відображає реальність. Жіночі образи глянцевих журналів неможливо розглядати окремо від тієї епохи, в яку вони видавалися, і зокрема становище жінки в той чи інший час. Так, становище жінки Російської імперії розкривають ряд статей: «Зміни в соціальному становищі жінки-селянки Наддніпрянської України в умовах модернізаційних перетворень кінця XIX – початку XX ст.» О. Михайлюка⁷, «Слухачки Київських вищих жіночих курсів: груповий портрет»⁸ Кобченко К. А., «З історії Київських вищих жіночих курсів (1878—1886)»⁹ Мельника О. В. та ряд інших статей.

Також слід сказати дещо й про становище жінки в СРСР. Його розкривають такі статті, як

¹Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 3.

²Женское дело. № 2, январь, М., 1917 г., с. 2.

³Крестьянка. № 4, апрель, М. 1953 г., с. 3.

⁴Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 3.

⁵Единственная, № 1, январь, К., 2014 г., с. 4.

⁶Космополітен, № 1, травень, К., 2021 р., с. 3.

⁷Михайлюк О. Зміни в соціальному становищі жінки-селянки Наддніпрянської України в умовах модернізаційних перетворень кінця XIX – початку XX ст., № 4, Українознавчий альманах, 2011 р., с. 59–69.

⁸Кобченко К. А. Слухачки Київських вищих жіночих курсів: груповий портрет// Етнічна історія народів Європи, КНУ ім. Тараса Шевченка. Інститут політичних та етнонаціональних досліджень НАН України, 2001, № 12, с. 49–54.

⁹Мельник О. В. З історії вищих жіночих курсів (1878 – 1886)//Записки історичного факультету Одеського державного університету ім. І. І. Мечнікова, Одесса, 1997 р., № 5, с. 172–175.

«Ідеальна жінка»: уявлення про жіночу красу в СРСР у 1920 – 1930 р. р.»¹, а також «Образ ідеальної домогосподарки в СРСР»², «Соціо професійний статус радянської жінки в 40 – 60-ті роки ХХ століття»³, та ряд інших. Вони дозволяють дослідити становище радянської жінки, а також зіставити це становище з жіночими образами радянських журналів, дослідити причини, які породили ці образи.

Звичайно ж, цей список не був би повним без робіт, які стосуються сучасних жіночих образів та їх класифікації.

Варто згадати і роботи, які стосуються концепції успіху та її змін на протязі часу. Це праці античних авторів, таких як Платон, Аристотель, Демосфен, та інші. Це дозволяє побачити, що вкладали в поняття «успіх» античні автори. Також це роботи сучасних істориків (Ж. Сімпсон⁴). Вони дозволяють простежити, як змінювалось поняття «успіх» із часом у різних народів.

Ряд робіт, таких як «Зміна уявлень людей про успіх як наслідок ідеологічних впливів постмодернізму»⁵, «Еволюція концепту життєвого успіху»⁶, «Навчання впродовж життя – необхідна передумова досягнення життєвого успіху»⁷, «Уявлення молоді про життєвий успіх»⁸, «Успіх як подія: психологічний аспект»⁹, та багато інших. Вони розкривають сучасну, постмодерністську концепцію успіху та удачі.

Інші роботи, такі як книга «Загадка жіночності»¹⁰ Бетті Фрідан, статті «Стереотипний образ сучасної успішної жінки»¹¹, «Бібліографічний огляд досліджень з проблем гендерних стереотипів»¹² розкривають уявлення сучасного суспільства про успішну жінку, її образ.

¹Ігнатенко І., Оприско О. «Ідеальна жінка»: уявлення про жіночу красу в СРСР у 1920 – 1930 р. р. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/eine_2014_42_28.pdf (дата звернення: 01.11.2021).

²Образ ідеальної домогосподарки в СРСР URL: <https://www.istpravda.com.ua/research/4d3340f6bad25/> (дата звернення: 03.11.2021).

³Іванова А. Соціо професійний статус радянської жінки в 40 – 60-ті роки ХХ століття// Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, № 5, Ніжин, с. 5–11.

⁴Сімпсон Ж. Викинг. Быт, религия, культура, М., 2004, с. 3.

⁵Маркозова О. О. Зміна уявлень людей про успіх як наслідок ідеологічних впливів постмодернізму// Вісник національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» № 5 (19), 2013 р., 238–244.

⁶Подмазін С. І. Еволюція концепту життєвого успіху// Культурологічний вісник, № 2 (11), 2017 р., 93–100.

⁷Маркозова О. О. Навчання впродовж життя – необхідна передумова досягнення життєвого успіху // Вісник Національного університету юридична академія України імені Ярослава Мудрого, № 5 (9), 2016 р., 198 – 205.

⁸Вінков В. Уявлення молоді про життєвий успіх// Проблеми політичної психології, № 21 (2), 2018 р., 161–173.

⁹Кресан О. Д. Успіх як подія: психологічний аспект URL: https://scholar.google.ru/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D1%85+%D1%82%D0%B0+%D1%83%D0%B4%D0%B0%D1%87%D0%B0&oq=%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D1%85+#d=gs_qabs&t=1668074437662&u=%23p%3D-dM31Wk2azoJ.

¹⁰Фрідан Б. Загадка женственности, М., 1994 г., с. 4.

¹¹Кочеткова Т. Н. Стереотипный образ современной успешной женщины// «Глобальный научный потенциал», № 2(47) 2015 г., с. 16 – 18.

¹²Котлова, Т.Б. Библиографический обзор исследований по проблемам гендерных стереотипов / Т.Б. Котлова // Женщина в российском обществе, 2001 г., № 3–4., с. 25–38.

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ УСПІХУ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ТРАДИЦІЯХ

1.1. Історія формування поняття «суспільного успіху»

Саме поняття успіху з'явилося ще в стародавні часи – це слово зустрічаємо у творах античних авторів. При цьому воно майже не змінило свого значення за тисячі років. Ще в ті часи поняття «успіх» означало великі досягнення в тій чи іншій сфері. Сьогодні це значення не змінилося.

Так, в одному зі своїх виступів Демосфен говорив:

«Далі, як не важливі всі ці обставини, але, і окрім них, я не можу заперечувати ще й того, що, користуючись миром, він встиг взяти у нас багато укріплень, портів та інших подібних місць, корисних з точки зору війни; а з іншого боку, я бачу, що, коли **успіх** в справах забезпечується взаємною прихильністю та всі учасники війн мають спільні вигоди, тоді налагоджене єднання залишається надійно, коли ж внаслідок злих намірів і загарбницьких намірів це єднання підтримується обманом і насильством, як тепер ось у нього, тоді достатньо незначного приводу і випадкового поштовху, щоб швидко потрясти і зруйнувати його».¹

Овідій звертався з риторичним запитанням:

«Що мені удача в коханні, коли вже **успіх** забезпечений?»²».

Геліодор в «Ефіопіці» писав:

«Тоді Навсікл підбіг до Мітрана, вкрив його голову цілунками і, дивуючись долі, почав хвалити варвара, переконуючи, що той і раніше мав **успіх** у військових діях і що цей похід він також здійснив вдало».³

В трактаті «Про підвищене» Діонісія Касія Лонгіна зазначається:

«...спільне походження нерідко мають у нас достоїнства і недоліки стилю: як створенню прекрасної вимови сприяють і краса викладу, і витонченість стилю, і на додачу ще захопливість, і в них же закладено основи **успіху** та невдачі письменника».⁴

Це уривки з творів античних авторів. Як бачимо, поняття успіху тут мало відрізняється від того сучасного. Успіх – це високе досягнення в тій чи іншій сфері – будь то військова справа, кар'єра чи

¹Демосфен. Речи: В 3 т. / Отв. ред. Е. С. Голубцова, Л. П. Маринович, Э. Д. Фролов. М., Памятники исторической мысли, 1995. Т. III, 7.

²Публій Овідій Назон. Елегії малі поеми. Харків., 1999 р., XIX, 5.

³Гелиодир. Эфиопика. М., 1969.

⁴Дионисий Кассий Лонгин. О возвышенном / пер. Чистяковой Н. А., М., 1966, книга 5, с. 105.

особисте життя.

З поширенням християнства в Середньовіччі люди вбачають шлях до успіху у самовдосконаленні, «збагаченні душі». Схожу концепцію висуває і доба Відродження, яка бачить шлях до успіху через вдосконалення своїх моральних якостей, а саме чесності, вимогливості до себе, допитливості, оптимізму, здатності самостійно приймати рішення і вирішувати проблеми¹.

В епоху Просвітництва була поширена думка, що шлях до успіху лежить через наполегливу працю і постійне самовдосконалення. Просвітництво – епоха торжества раціонального над ірраціональним, розуму над вірою. В цей час люди вірять, що все має свою закономірність. Успіх не виключення².

Приблизно таким шлях до успіху бачили люди у XIX, XX століттях та сучасності. Для того, щоб досягти успіху в певній галузі, потрібно багато працювати, набиратись відповідного досвіду, ставити перед собою цілі і впевнено до них крокувати. На цьому шляху, звичайно ж, виникатимуть певні труднощі, які потрібно вміти вирішувати.

Проте в різних країнах, в різні часи успішну людину бачили різною. Так, в давньогрецьких полісах кожен громадянин зобов'язаний був цікавитися політикою³, а тому, відповідно, гарний політик міг вважатися успішним. У той же час у яких-небудь войовничих народів успішним вважався той, хто вбив більше всього ворогів, або показав себе як гарний полководець, в капіталістичному світі успішною була людина, яка змогла накопичити багатство.

Проте в патріархальному світі успішний чоловік не те ж саме, що й успішна жінка. Остання – виняток із правила, аномальне явище. Жінки-філософи, жінки-вчені, іноді навіть куртизанки чи гетери (як, наприклад, Таїс Афінська чи Марі Дюплессі) сприймалися як успішні. Проте це був не той успіх, до якого має прагнути кожна жінка. Цей образ недосяжний і пересічна жінка не могла сподіватись досягнути цього успіху.

Так було в епоху Античності, Середньовіччя. Так було і в значно пізніше – уже у XX столітті.

Так, Бетті Фрідан в книзі «Загадка жіночності» говорить:

«Їх (маються на увазі жінки) привчали жаліти невротичних, нежіночних, нещасних жінок, які хочуть стати поетами, фізиками чи президентами. Їх навчили, що жінкам, які володіють справжньою жіночністю, не потрібна кар'єра, їм не потрібна вища освіта і політичні права – одним словом, їм не

¹Голубев С. В. Проблема «успеха» и «удачи» в социальной философии// «Философия и общество», выпуск 1, 2004 г., с. 86 – 100

²Голубев С. В. Проблема «успеха» и «удачи» в социальной философии// «Философия и общество», выпуск 1, 2004 г., с. 86 – 100

³Гиро П. Частная и общественная жизнь греков. Петроград, 1915 г., с. 30

потрібні незалежність та можливості, за які колись боролись старомодні феміністки»¹.

У той же час:

«...написаних про жінок і для жінок, в численних замітках, книгах і статтях, в яких спеціалісти пояснювали жінкам, що їх роль – в намаганні виконати своє призначення бути дружиною і матір'ю»².

Суспільство Російської та Австро-Угорської імперії, до якого входили українські землі також було патріархальним. Тому успішну жінку також бачило перш за все заміжною. Проте були і виключення. Наприклад, в одному з номерів «Дамського журналу» згадується княгиня Катерина Дашкова. Вона показана нам в першу чергу як вчена жінка та державна діячка. Проте вона не схожа на більшість жінок. Вона – виключення із загального правила. Більше того, вона навіть говорить, що в неї «чоловіче» серце³.

Кардинально змінила ситуацію Лютнева революція та більшовицький переворот 1917 року змінили ситуацію. Радянський Союз, на відміну від західних демократій, був державою тоталітарною, трохи пізніше – авторитарною. У таких державах спільне стоїть куди вище індивідуального. А тому для радянської ідеології успішна людина – і чоловік, і жінка – це перш за все та, що працює на спільне благо⁴. Вона ставить свої інтереси куди нижче, ніж інтереси, благо всього колективу і приносить суспільству велику користь.

Разом з тим старі, патріархальні цінності ще зовсім не зникли з суспільної свідомості. Тому для радянського суспільства – успішна жінка – це та, що вийшла заміж і разом з тим працює на благо суспільства.

Проте з розпадом СРСР в Україну почали все більше проникати західні цінності, західні ідеології. Але суспільство виявилось не готовим до таких занадто різких змін. Тому після розпаду СРСР світогляд людей переживав своєрідну кризу. І старі, радянські ідеали для багатьох були розчаруванням, і нинішні, нові, на які всі сподівалися, себе не виправдали. Еталоном успіху не була проста людина через те, що вона відчувала матеріальні труднощі та їй часто не вистачало на найнеобхідніше. Але й багаті, впливові люди стали сприйматися як «корупціонери» та «крадії», а тому, відповідно, не могли розглядатися простими людьми як еталон успіху.

¹Фридан Б. Загадка женственности, М., 1994 г., с. 20.

²Фридан Б. Загадка женственности, М., 1994 г., с. 25.

³Дамский журнал. № 32 (1), М., 1827 г., с. 45.

⁴Маркозова О. О. Зміна уявлень людей про успіх як наслідок ідеологічних впливів постмодернізму// Вісник національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» № 5 (19), 2013 р., 238–244.

Та разом з тим успіх жінки для українського суспільства і надалі вбачався скоріше у вдалому заміжжі, ніж в досягненні якихось кар'єрних висот. І надалі побутує стереотип, що жінка, яка не знайшла щастя в особистому житті буде кар'єру для того, щоб заповнити пустоту душі.

У підсумку можна сказати, що успіх люди усіх часів вбачали перш за все в досягненнях. Іноді – щасливому збігу обставин, але куди частіше – в досягненнях. Іще однією невід'ємною частиною успіху є матеріальна. І хоча успішна людина не обов'язково має бути багатою, людина, якій не вистачає навіть на найнеобхідніше навряд чи може сприйматися суспільством як успішна та вважати себе такою.

1.2. Формування уявлення про особистісну успішність

Таким бачить успіх суспільство. Але особистий, індивідуальний успіх для кожного свій.

«Зрозуміло, що існують два основні варіанти поведінки людини. Перший – це цілеспрямований вихід із зони комфорту, постійна, наполеглива праця і розвиток своїх внутрішньоособистісних якостей. А можна не піднімати планку індивідуальних досягнень або, навпаки, знизити її і сказати: «І так все добре»¹.

Справді, далеко не кожна людина здатна працювати довго і наполегливо для того, щоб накопичити багатство, для багатьох людей багатство, власне, і не є кінцевою метою. Хтось витрачає всі свої сили для того, щоб накопичити багатства, а комусь достатньо, щоб вистачило на найнеобхідніше. У цьому разі поняття «успіх» стає фактично тотожним поняттю «щастя». Справді, щасливим можна бути, навіть не будучи успішним – принаймні з точки зору соціуму. У суспільстві – яким би воно не було – завжди існуватимуть певні фрейми, певні критерії, категорії за якими і визначається успіх. Образ успішної людини для одного певного суспільства один.

Але з образом особистого успіху все інакше. Його категорії більш розмиті, розпливчасті – в першу чергу тому, що кожна людина визначає його сама для себе. В сучасному світі, під впливом філософії постмодернізму, такий образ успіху набув значного поширення. Якщо раніше образ успішної людини асоціювався з матеріальним благополуччям, то сьогодні, завдяки популяризації індивідуалізму, «здорового егоїзму» в медіа, все частіше звучать думки про те, що успіх у кожного свій.

¹Маркозова О. О. Зміна уявлень людей про успіх як наслідок ідеологічних впливів постмодернізму // Вісник національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» № 5 (19), 2013 р., 238–244.

«...в умовах постмодерну формула «злидар = невдаха» стає більш завуальованою новими фреймами «живи як забажаєш»¹.

Але не слід забувати про те, що людина – істота соціальна. І великий вплив на неї має суспільство. А тому, відповідно, й ідеали, цілі багатьох людей формуються під його впливом. Образ власного успіху людина формує самотужки, але в той же час на цей образ має певний вплив суспільство.

Про те, наскільки великий цей вплив важко сказати однозначно. Це залежить від людини. На когось суспільство має більший вплив, а на когось трохи менший. З цього виростає концепція так званих «фальшивих бажань». Це ті бажання та цілі, які нав'язані скоріше соціумом, ніж є дійсним бажаннями певної людини. На сторінках журналів, екранах телевізорів, в інтернеті людина може бачити певний образ успіху і вважати, що це її власне бачення, тоді як насправді воно буде нав'язане суспільством, знайомими, навіть будь-ким з оточення.

«Проблема з бажаннями ще і в тому, що багато ваших бажань насправді не ваші. Вони нав'язані вам культурою, вихованням, рекламою, пропагандою.

Найбільш різноманітні дослідження показують, що люди мріють про речі або події, думаючи, що ці речі зроблять їх щасливими. Але коли вони отримують ці речі або беруть участь в цих подіях, то виявляється, що рівень задоволення дуже низький. Навіть якщо і високий, то падає він дуже швидко. Часто така очікувана відпустка на березі теплого моря вже на наступний день змінюється невдоволенням через умови проживання чи нудьгу вже через три дні»².

При цьому проблема «фальшивих бажань» особливо гостро постає в сучасному «суспільстві споживання», де пропаганда, реклама, ЗМІ нав'язують нам той образ успіху, який бачить суспільство. Людина може бути цілком задоволена тим, що вона має в даний момент. Але в той же час переживати, як вона виглядає в очах суспільства, друзів, знайомих. Наприклад, всі її однолітки вже мають свої сім'ї, будинки чи автомобілі. А у неї того немає. І хоча вона і так, здавалося б, щаслива, з часом ці фальшиві бажання можуть не давати їй спокою. Досягнувши їх, людина часто навіть не відчуває задоволення.

Так, 50 – 60 роки в США – час панування традиційних сімейних цінностей. Через це багато дівчат стали бачити свій ідеал успіху в житті домогосподарки та хранительки домашнього вогнища.

¹Маркозова О. О. Зміна уявлень людей про успіх як наслідок ідеологічних впливів постмодернізму // Вісник національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» № 5 (19), 2013 р., 238–244.

²Шереметьев К. Феноменальный интеллект. Искусство думать эффективно, М., 2015, с. 30.

Та для багатьох із них цей ідеал виявився фальшивим і в результаті щастя не приніс. Так, у 1957 опитування випускниць Коледжу Сміт виявило, що більшість із них не задоволені життям домогосподарок. Це були не їх цінності, а цінності, нав'язані соціумом. Хоча в той же час був період – і доволі тривалий, коли ці жінки вважали свій успіх у тому, щоб вдало вийти заміж та бути гарною дружиною і матір'ю.¹

Але як би там не було, критерії особистого успіху формує в першу чергу сама людина. Їй вирішувати, якою буде картина її власного успіху, що потрібно зробити, щоб успіху, щастя (яке є синонімом особистого успіху) досягти. Тому тут куди більше свободи вибору – як для чоловіків, так і для жінок. Навіть якщо суспільство не схвалює активність жінки в стереотипно чоловічих сферах, жінка може вважати себе успішною, досягнувши в них певних висот, тому що вона цього хотіла, і навпаки. Хоча певний вплив соціуму на вибір критеріїв особистого успіху все ж присутній. Так, проведене в 2010 році в пострадянських країнах соціопитування показали доволі цікаві результати.

Заміжні жінки, наприклад, оцінювали себе в першу чергу як гарних дружин – «вродлива, розумна, любляча і кохана, мама»², у той же час як жінки, які просто проживали з чоловіками, не будучи з ними одруженими, позиціонували себе і як домогосподарок, і як бізнес-леді. Але образ жінки в них асоціювався з традиційними якостями – слабкість, відданість³.

Проте такою, на їх погляд, була звичайна, середньостатистична жінка. Ідеальна жінка була незалежною, сильною, самостійною, щасливою. Найвіддаленішими від традиційного образу жінки були погляди незаміжніх жінок. Вони не бажали обмежувати себе лише рамками сім'ї, прагнули розширити свій кругозір, прагнули до розвитку і самовдосконалення⁴.

«Поступово вони набувають маскулінних рис; чим вище неодружені жінки оцінюють свої фемінні якості, тим більше вони задоволені пролонгованими відносинами з партнером»⁵.

Більше того, навіть успішні бізнес-леді, оцінюючи себе в першу чергу, звичайно ж, з професійного чи фінансового боку, тим не менше, розповідають і про себе і як про дружин чи матерів⁶.

¹Фридан Б. Загадка женственности, М., 1994 г., с. 23.

²Кочеткова Т. Н. Стереотипный образ современной успешной женщины // «Глобальный научный потенциал», № 2(47) 2015 г., с. 16–18.

³Котлова, Т.Б. Библиографический обзор исследований по проблемам гендерных стереотипов / Т.Б. Котлова // Женщина в российском обществе, 2001 г., № 3–4., с. 25–38.

⁴Котлова, Т.Б. Библиографический обзор исследований по проблемам гендерных стереотипов / Т.Б. Котлова // Женщина в российском обществе., 2001 г., № 3–4., с. 25–38.

⁵Кочеткова Т. Н. Стереотипный образ современной успешной женщины // «Глобальный научный потенциал», № 2(47) 2015 г., с. 16–18.

⁶Кочеткова Т. Н. Стереотипный образ современной успешной женщины // «Глобальный научный потенциал», № 2(47) 2015 г., с. 16–18.

«Образ успішної жінки характеризується яскраво вираженими показниками фемінності, що представлений у категоріях: благополучна, щира, приваблива, серйозна, сімейна. Зміст образу успішної жінки включає: життєрадісність, впевненість у собі увагу до свого зовнішнього вигляду, стилю взагалі, вона є дружиною, матір'ю, люблячою і коханою, бажає сподобатись, звернути на себе увагу, справити враження»¹.

Подібне можна сказати і про матеріальне благополуччя – дослідження навіть особистої точки зору багатьох людей показують, що велику роль образі індивідуального успіху грає матеріальне благополуччя. Так, опитування робітників однієї з компаній показали, що для більшості з них матеріальна складова є невід'ємною частиною успіху, хоча й не єдиною².

Це далеко не завжди означало накопичення великих багатств – скоріше те, що людині має бути достатній дохід, щоб забезпечити себе. Ще один фактор, з яким пов'язують особистий успіх – робота. При чому тут мається не лише високі кар'єрні досягнення, а й любов до того, чим займаєшся. Педагогічна система А. Макаренка, Г. Сковороди, В. Сумохолинського, С. Шацького, Ж.-Жака Руссо, Я. Коменського, К. Ушинського, А. Дістервега успіх розглядається як активація діяльності особистості, почуття успіху – підґрунтя для гарної самооцінки³. Серед інших рис успіху частіше за все виділяли такі:

- Уміння ставити перед собою цілі і досягати їх тяжкою працею.
- Уміння не зупинятись на досягнутому, а постійно самовдосконалюватись.
- Мати певну владу, певний статус у суспільстві.
- Великі досягнення в тій чи іншій сфері.
- Наявність особистої думки, власної життєвої філософії⁴

Звичайно, стверджувати, що такими є фактори успіху кожної людини не можна. Але в той же час ці риси є рисами успіху для більшості людей.

Як бачимо, образ успіху – навіть особистого – не позбавлений великого впливу соціуму. З самого дитинства, з самого початку життя, на людину впливає соціум, впливає її оточення. Воно і закладає їй певні погляди та норми, на основі яких потім формується світобачення людини, а із світобачення потім виходять і погляди, особисті думки самої людини, а також образ успіху – той,

¹Руда Є. О. Засоби формування образу успішної людини в сучасному українському та американському публіцистичному дискурсі. К., 2020, с. 39.

²Хитрин С. И. Личный успех и приверженность организации // «Омский научный университет», № 4 (79), 2009 г., с. 122–124.

³Ткачук І. І. Формування у старшокласників спрямованості на майбутній професійний успіх, К., 2016 р., с. 3.

⁴Хитрин С. И. Личный успех и приверженность организации // «Омский научный университет», № 4 (79), 2009 г., с. 122–124.

який вона сформувала. Вплив суспільства на нього може бути більшим, або меншим – залежно від людини. Проте цей вплив буде присутній завжди, оскільки людина – істота соціальна. Вона не може існувати за межами соціуму, який, у свою чергу, так чи інакше на неї впливає.

Окрім того, невід’ємною складовою досягнення успіху – в тому числі і особистого – є постійне самовдосконалення, наполеглива праця. Можна поставити собі ціль, досягнення якої не зробить людину успішною з боку соціуму, але в той же час для цієї цілі все одно доведеться попрацювати, доведеться постійно самовдосконалюватись¹.

Отже, якщо порівнювати особистий успіх та успіх соціальний, можна сказати, що між ними є як відмінність, так і деякі схожі риси. Це перш за все шляхи досягнення успіху. Як особистий, так і соціальний успіх досягається тяжкою, наполегливою працею. Хоча і тут є деяка відмінність. Так, наполеглива праця та самовдосконалення будуть більшою мірою стосуватися концепції соціального успіху. Щодо особистого успіху – тут можна як довго і наполегливо працювати над собою, так і вирішити, що все і так добре, а тому не потрібно нічого змінювати і якось старатись.

Особистий успіх є перш за все синонімом щастя. Людина, повністю задоволена своїм життям, досягнувши всіх поставлених цілей вважає себе повністю щасливою. І при цьому з боку соціуму вона не обов’язково є еталоном успіху чи прикладом для наслідування.

Соціальний же успіх перш за все пов’язують з удачею. Комуś просто пощастило – знайшов скарб чи виграв лотерею. Але ці поняття зовсім не тотожні. Удача – те, що від нас не залежить. Успіх, особливо соціальний – те, що дістається лише тяжкою працею.

«Успіх залежить від багатьох факторів. Таких, як: професійна підготовка, природні якості, що відповідають характеру діяльності, воля до досягнення мети (терпіння, праця, самовідданість, сміливість у сприйнятті рішень та ін.)».

«Удача взагалі-то рідко перелічується серед факторів успіху і саме її згадування при обговоренні успіху деким визначається суперечливим, але удачею можна визначити і збіг обставин та співпадіння»².

Поняття особистого і соціального успіху різні. Але вони в той же час тісно пов’язані між собою. Особистий успіх виростає з успіху соціального. Дивлячись на модель успіху, прийняту в суспільстві ми часто формуємо власну.

¹Голубев С. В. Проблема «успеха» и «удачи» в социальной философии // «Философия и общество», № 1, 2004 г., с. 86–100.

²Генькіна М. А., Братута Е. Г. Самовдосконалення як гармонійна складова синтезу особистого успіху з соціальним // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти, 2005 р., № 3, с. 120–129.

1.3. Характерні риси успішної людини: науковий та медійний аспекти

Підсумувавши все сказане, можна виділити риси, характерні для образу успішної людини.

Перш за все для успіху – як особистого, так і з точки зору суспільства важлива матеріальна складова. Не обов'язково бути багатим для того, щоб вважати себе успішним. Проте дохід має бути достатнім для того, щоб задовольнити всі потреби.

Людина, яка перебуває в скрутному матеріальному становищі навряд чи буде відчувати себе успішною чи задоволеною життям (що також є однією з основних рис особистого успіху). З точки зору соціуму людина, якій ледь вистачає на життя, також навряд чи може виглядати успішною.

Проте ці статки мають бути зароблені значними зусиллями та важкою працею. Якщо людина просто походить з багатой сім'ї, її не будуть вважати успішною. З точки зору соціуму, їй просто пощастило. Це просто «удача», але аж ніяк не «успіх».

Іще один важливий фактор успіху – чесна праця. Чи, принаймні, хоча б своєрідне «наближення» до концепту чесної праці. Так, корумпований чиновник може бути багатим, може добитись цього багатства власними силами, та навіть викликати заздрість в оточуючих. Проте, з точки зору суспільства він не буде успішним. Отже, успішною з боку соціуму буде вважатися багата людина, яка сама заробила ці статки.

Інша складова успіху – відчуття задоволеності – є скоріше складовою успіху особистого.

Тому що соціальний успіх – це певний еталон, картинка, модель, приклад, за яким спостерігають інші люди. Людина може виглядати успішною з точки зору соціуму, проте через ті чи інші причини не відчувати себе такою.

З другого боку, якщо людина досягла саме того, що вона хотіла, то має почуватися щасливою і задоволеною. Це і буде, власне, її особистий успіх.

Як бачимо, концепт «особистий успіх» майже невіддільний від концепту «щастя». Хоча щасливим і задоволеним життям можна почуватись, навіть не докладаючи до цього ніяких зусиль, тоді як успіх – це те, для чого потрібно працювати.

Це приводить до ще однієї невід'ємної складової успіху – як особистого, так і соціального – докладання певних зусиль. Тільки працюючи над собою, самовдосконалюючись, людина може бути успішною.

Отже, успішна людина з точки зору соціуму – та, яка досягла значних статків, самотійно, доклавши при цьому великих зусиль.

Особистий успіх – це перш за все досягнення поставлених перед собою цілей.

Об'єднує ці два концепти те, що для досягнення успіху – якого б то не було – потрібні певні зусилля. Основою для подальшого дослідження стануть такі категорії:

- Докладання певних зусиль;
- Матеріальне становище;
- Статус у суспільстві;
- Досягнення в тій чи іншій сфері;
- Чесна праця.

РОЗДІЛ 2

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ УСПІШНОЇ ЖІНКИ ВІД СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ ДО СУЧАСНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ЖІНОЧИХ ЖУРНАЛІВ ТА НА ОСНОВІ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Поняття «успіх» прийшло до нас із глибини віків і за весь час майже не змінило свого значення. Як і раніше, воно означає високі досягнення в певній сфері. Проте образ успішної жінки не був однаковим. Він постійно змінювався.

В Античності, середньовіччі та навіть в епоху Нового часу не існувало поділу на «успіх чоловіка» чи «успіх жінки». Високі досягнення в будь-якій сфері швидше асоціювались з чоловіком, ніж із жінкою. Жіночими володіннями залишались скоріше дім та сім'я, і саме в сім'ї реалізувалась жінка. Так, один з античних авторів писав, що краще, коли про жінку мало говорять – як поганого, так і хорошого¹, а один з середньовічних проповідників говорив про те, що жінка, працюючи поза домом приносить стільки ж користі, скільки й курка, що вилетіла з гнізда². Звичайно, випадки, коли жінка працювала поза домом не були рідкістю і в Античності, і в Середньовіччя. Проте до такого їх штовхало швидше матеріальне положення.

Жінки, які мали значні досягнення в традиційно «чоловічих» сферах в епоху античності, середньовіччя та нового часу сприймалися скоріше як виняток, ніж правило. Вони могли сприйматися як «успішні». Проте це було чудо, аномалія, а не повсякденність.

Так, про художницю Ангеліку Кауфман теж говорили, що у неї «...дійсно визначний і надзвичайний для жінки талант!»³. Знову-таки – виняток, а не правило.

Подібні меседжі транслиувались і в деяких жіночих журналах («Дамський журнал», «Женское дело»). Велика увага в них приділялась, звичайно ж, моді та тому, як доглядати за собою.

«Париж. В спектаклях бачать багато чорних оксамитових шляп, тиснених і гладких, з рожевим дуже коротким пір'ям»⁴.

«Білі шовкові панчохи в необхідній моді, хоча б бруд вкривав всі вулиці!»⁵

¹Гиро П. Частная и общественная жизнь греков. Петроград, 1915 г., с. 33.

²История женщин на Западе. Том 2. Молчание Средних веков // под. ред. Ж. Дюби и М. Перро, СПб, 2009 г., с. 209.

³Власов В. Г. Кауфманн Ангелика Мария Анна Катарина // Стили в искусстве: архитектура, графика. Декоративно-прикладное искусство. Живопись, скульптура : словарь : в 3 т. / В. Г. Власов. – СПб., 1996 р., Т. 2, с. 403. – 543 с.

⁴Дамский журнал. № 7 (1), М., 1825 г., с. 33.

⁵Дамский журнал. № 7 (1), М., 1825 г., с. 29.

«Потрібно поглибити догляд за собою. Немає нічого смішніше, ніж одягати ошатну сукню з тим, щоб здаватися молодшою. Хто не приховує своєї старості, той не здається занадто старим¹». – закликав «Дамський журнал». В ньому ж зазначалося, що потрібно:

«...Уникати протиріч чоловіку. Ні в що не вмішуватись, окрім домашніх справ. Ніколи нічого не потребувати і здаватися задоволеною малим. Дружина може бути розумніше за чоловіка, але їй потрібно робити вигляд, ніби цього не знає. Ретельно підбирати подруг, мати їх мало»².

Хоча, заради справедливості, слід зазначити, що журнали – особливо на початку ХХ століття – стали приділяти все більше уваги жіночим рухам. Так, жіночим рухам присвячувались деякі розділи «Женского дела», журнал «Жінка» у секції «Жінка-громадянка» писав про видатних жінок минулого, тим самим руйнуючи поширений стереотип про те, що уділ жінки – діти та кухня. Існували навіть окремі видання жіночих рухів. Це журнали «Женский вестник», «Женская мысль», «Союз женщин». Жіночі образи, створені журналами слід умовно розділити на декілька типів. Їх слід розглянути більш детально. Та спочатку зупинимось на історії виникнення журналів³.

2.1. Виникнення жіночих журналів, їх еволюція

Перші журнали виникли в другій половині XVII століття в Західній Європі. Одним із перших став французький «Журналь де Саван» (власне, навіть саме слово «журнал» французького походження. Воно означає «щоденник»). Він ще не був журналом у сучасному значенні цього слова. Це була збірка рецензій на книги з філософії, літератури та інших наук. В тому ж році виникли англійський «Философикал транзекшнс оф Ройял сосайети» та італійський «Джорнал едеилеттерати». Вони були схожими на «Журналь де Саван» і орієнтувались на вузьку аудиторію – переважно інтелігенцію, вчених, і т. д.⁴

На більш широку аудиторію орієнтувався вже «Журнал Джентльмена», що з'явився в 1731 році. Його засновник, Едвард Кей хотів випустити видання, яке містило коментарі до будь-якої теми – від зміни цін до поезії⁵.

Ще раніше з'явився власне жіночий журнал – «Дамський вісник». Він з'явився в Британії в 1693

¹Дамский журнал. № 2 (2), М., 1827 г., с. 12.

²Дамский журнал. № 8 (2), М., 1830 г., с. 10.

³Філіпенко Л. Російські жіночі журнали початку ХХ століття:розмаїття типів та напрямів//Актуальні проблеми сучасності, № 14, Харків, 2011 р., с. 307–316.

⁴Довгич В. А. Історико-культурологічні передумови зародження журналістики//Інститут слов`язнознавства, 1999, № 5, с. 12–20.

⁵Довгич В. А. Історико-культурологічні передумови зародження журналістики//Інститут слов`язнознавства, 1999, № 5, с. 12–20.

році. Невдовзі після цього побачив світ і «Дамський щоденник». Він видавався учителем математики, а тому був наповнений завданнями та головоломками. Видавцями перших жіночих журналів були чоловіки. Проте з часом і жінки почали видавати свої журнали та газети. Однією з перших таких жінок була Мері Менлі. Її журнал носив назву «Пліткарка» і був орієнтований не лише на жіночу аудиторію. Це була політична сатира¹.

Суто жіночі проблеми піднімалися в журналі Мері Уортлі Монтегю «Нісенітниця здорового глузду». На його сторінках захищається жіноча освіта².

Однією з найвідоміших жінок-журналісток була Еліза Хейвуд. Спочатку основною темою її «Глядачки» була політика, а трохи пізніше на сторінках стали писати про філософію, історію, математику, а також важливі соціальні теми – шлюб, мораль, і т. д. За словами Хейвуд, вона намагалась зробити знання модою, а також популяризувати серед жінок науку³.

«Видавниця і три інші анонімні журналістки спонукали своїх читачок відмовитись від маскарадів та ігр заради читання і інших видів тренування розуму»⁴. В газеті «Послання для дам» вона підкреслювала, що заняття наукою є корисними для жінок.

Проте Хейвуд не заперечувала і ролі жінки як дружини та матері. На сторінках її журналу давалися поради і про те, як знайти гарного чоловіка, як виховувати дітей, в першу чергу дівчат. В них слід було плекати любов до науки.

«...газети Елізи Хейвуд відводили жінкам ролі матері, педагога і вченого-любителя»⁵.

Дещо схожим був і «Дамський музей». Його редакторка, Шарлотта Ленокс також намагалась залучати жінок до більш серйозних тем⁶.

У той же час слід відмітити, що багато журналів, які видавались для жінок чоловіками менше звертали увагу на серйозні інтелектуальні теми і більше писали про моду та домоводство, а також висміювали так званих «синіх панчіх» (іронічне найменування жінки, яка цікавиться літературою і наукою і нехтує при цьому домашніми справами та сім'єю)⁷.

На території Російської імперії жіночі журнали з'явилися наприкінці XVIII століття. Вони

¹История женщин на Западе. Том 3. Парадоксы эпохи Возрождения и Просвещения//под ред. Ж. Дюби, СПб, 2009 р., с. 347.

²История женщин на Западе. Том 3. Парадоксы эпохи Возрождения и Просвещения//под ред. Ж. Дюби, СПб, 2009 р., с. 345.

³Довгич В. А. Историко-культурологічні передумови зародження журналістики//Інститут слов'янознавства, 1999, № 5, с. 12–20.

⁴История женщин на Западе. Том 3. Парадоксы эпохи Возрождения и Просвещения//под ред. Ж. Дюби, СПб, 2009 р., с. 340.

⁵История женщин на Западе. Том 3. Парадоксы эпохи Возрождения и Просвещения//под ред. Ж. Дюби, СПб, 2009 р., с. 341.

⁶История женщин на Западе. Том 3. Парадоксы эпохи Возрождения и Просвещения//под ред. Ж. Дюби, СПб, 2009 р., с. 339.

⁷Філіпенко Л. Російські жіночі журнали початку XX століття:розмаїття типів та напрямів//Актуальні проблеми сучасності, № 14, Харків, 2011 р., с. 307–316.

носили переважно універсальний характер. Так, серед 58 підписників «Модного ежемесячного издания, или Библиотеки для Дамского туалета» було лише сім жінок. Через високу ціну і малу кількість підписників цей журнал проіснував зовсім недовго¹.

Жвавішим процес виникнення жіночих журналів став у ХІХ столітті. Саме до цього періоду відноситься і уже згаданий вище «Дамський журнал». Він виходив всього 10 років – з 1823 до 1833 року та окрім традиційно «жіночих» тем – моди та домоводства на його сторінках публікувались також вірші та оповідання, в тому числі і оповідання таких відомих письменників, як П. Вяземський, Д. Писарєв. Також друкувались переклад зарубіжних авторів. Зазвичай це були сентиментальні повісті та любовна поезія².

Ще активніше жіночі журнали стали виникати у другій половині ХІХ століття. Тоді їх стали видавати і самі жінки. До цього ж періоду відносять появу перших спеціалізованих журналів, у першу чергу педагогічних, оскільки однією з найважливіших ролей, яку тогочасне суспільство відводило жінці, була роль матері. До таких слід віднести «Журнал для гувернанток і бонн», а також «Акушерку». Поява вищих жіночих курсів також ознаменувала собою появу їх видань. Так, Київські вищі жіночі курси А. В. Жекуліної видавали «Літопис Вечірніх Жіночих курсів, заснованих в м. Києві А. В. Жекуліною». В цьому виданні друкувались лекції викладачів та праці слухачок, а його ціллю було вплинути на науковців-початківців, «залучаючи найкращих, більш здібних до наукової роботи і наочно переконуючи, як викладачі курсів цінують кожний прояв самостійної наукової думки, здібностей та старанності»³.

Подібний журнал видавали і Тифліські жіночі курси. Він носив назву «Известия Тифлиских женских курсов». Подібні «Известия...» видавались і Стебутовські жіночі курси⁴.

Свої видання мали не лише вищі жіночі курси, а й жіночі училища. Так, Жіноче Київське училище видавало декілька журналів – «Начало» (1906 – 1911), «Подснежник» (1907 – 1910, 1912), «Пчелка» (1909 – 1915), «Колос» (1908 – 1910, 1912), «Ручеек» (1913 – 1914), «Наш друг» (1911 – 1914). Вони показували повсякденне життя учениць, містили витяги з їх рефератів, їх твори, роздуми. Ці журнали мали невеликий тираж – близько 100 примірників, проте були поширені не

¹Довгич В. А. Історико-культурологічні передумови зародження журналістики//Інститут слов'янознавства, 1999, № 5, с. 12–20.

²Довгич В. А. Історико-культурологічні передумови зародження журналістики//Інститут слов'янознавства, 1999, № 5, с. 12–20.

³Цит. За Філіпенко Л. Російські жіночі журнали початку ХХ століття:розмаїття типів та напрямів//Актуальні проблеми сучасності, № 14, Харків, 2011 р., с. 307–316.

⁴Філіпенко Л. Російські жіночі журнали початку ХХ століття:розмаїття типів та напрямів//Актуальні проблеми сучасності, № 14, Харків, 2011 р., с. 307–316.

лише на території училища. Більше того, деякі журнали наскільки цікавили юних читачок, що вони навіть думали про те, щоб вступити до цього училища¹.

Та найбільшим попитом користувалися журнали, які носили універсальний характер. В них містились і кулінарні, і педагогічні розділи, а також розділи про моду, косметику, і т. д. Редактори журналу «Мир женщин» заявляли:

«Для того, щоб допомогти жінці... ми вирішили на сторінках нашого журналу, по можливості надавати відгук та відповідь на всі її запити і потреби»².

Не обійшли тогочасні журнали і жіночого питання. Деякі журнали (як, наприклад, журнал «Жінка») присвячували цьому питанню окремі розділи.

Інші ж журнали містили художні твори, які пропагували помірні феміністські ідеї. На початку XX століття, з поширенням феміністського руху, жіноче питання стало підійматись в жіночих журналах все частіше.

Звичайно ж, не можна не згадати і про те, що жіночі рухи теж мали власні видання. Основною темою таких видань було, звичайно ж, становище жінки в суспільстві. Серед таких слід назвати журнали: «Женский вестник» – видання Жіночої прогресивної партії, «Союз женщин», створений за підтримки Союзу рівноправ'я жінок. До цієї ж категорії потрібно віднести і «Работницу», що була орієнтована на жінок-соціалісток. Ці та деякі інші журнали сприяли пробудженню самосвідомості жінок³.

Після Лютневої революції стали з'являтися і журнали з національним підтекстом. Так, влітку 1917 року з'явився журнал «Жіночий вісник». Він був орієнтований саме на українок. Жіночий рух на його сторінках поєднувався з національним. Журнал писав і про політичну ситуацію в Україні, а також вів традиційну для феміністських журналів рубрику, в якій розповідалось про становище жінки в інших країнах та здобутки жіночого руху в них. Щоправда, намагання видати журнал з національним ухилом були ще раніше. Так, у 1911 році була подана заява про видання в Києві російськомовного журналу «Еврейская женщина». Хоча він так і не вийшов⁴.

¹Філіпенко Л. Російські жіночі журнали початку XX століття: розмаїття типів та напрямів // Актуальні проблеми сучасності, № 14, Харків, 2011 р., с. 307 – 316.

²Цит. за Філіпенко Л. Російські жіночі журнали початку XX століття: розмаїття типів та напрямів // Актуальні проблеми сучасності, № 14, Харків, 2011 р., с. 307 – 316.

³Філіпенко Л. Російські жіночі журнали початку XX століття: розмаїття типів та напрямів // Актуальні проблеми сучасності, № 14, Харків, 2011 р., с. 307 – 316.

⁴Філіпенко Л. Російські жіночі журнали початку XX століття: розмаїття типів та напрямів // Актуальні проблеми сучасності, № 14, Харків, 2011 р., с. 307 – 316.

Після Жовтневого перевороту та встановлення радянської влади найбільш поширеними були такі журнали, як уже згадана «Работница» (з'явилася у 1914), а також «Крестьянка» (1922 – 2015), «Колхозница» (1922 – 2015), «Советская женщина» (з'явилася у 1945). В Радянському Союзі, який на відміну від Російської імперії, вже був тоталітарною державою, жіночі журнали були одним з інструментів пропаганди, формування образу «нової радянської людини», в даному випадку – саме жінки¹.

Жіночі журнали показували, якою має бути радянська жінка, та разом з тим висвітлювався негативний образ дореволюційної жінки, «міщанки», «обивательки», «непманші», і т. д. Журнали «Работница» та «Крестьянка», відповідно, були орієнтовані саме на жінку-робітницю чи жінку-селянку, «Радянська жінка» була більш універсальним виданням. Щоправда, не дивлячись на це, радянські журнали не були позбавлені і національного контексту. Так, відомими є журнали «Селянка України» та «Комунарка України»². Жіночі образи, які зустрічаємо на їх сторінках – це працюючі селянки чи робітниці, віддані рідній державі.

Із розпадом Радянського Союзу на зміну авторитарному суспільству прийшло демократичне, а колективні інтереси поступилися індивідуалізму. Це, звичайно ж, відобразилося і на жіночих журналах, на образах та ідеалах, що в них висвітлювались. Так, образи жінок стали куди різноманітніші. Можна навіть порівняти назви радянських жіночих журналів та більш сучасних. «Работница», «Крестьянка», «Советская женщина» чітко розрізняють своїх читачок, показують їм те, якими вони повинні. Тоді як назви більш сучасних журналів – «Отдохни», «Юу» (тобто, «насолоджуйся»), «Щаслива», «Единственная» – ніби закликають, що потрібно не забувати про себе і любити себе. З часом подібні концепти, заклики набувають ще більшого поширення в жіночих журналах³.

Якщо успішна радянська жінка була скромною, працюютою і ставила суспільні інтереси вище власних, то успішна жінка епохи незалежності стала впевненою в собі, працюютою, але працювала сама на себе.

Як бачимо, за триста років свого існування журнали, зокрема жіночій журнали пройшли чималу еволюцію. Спочатку це була просто збірка наукових статей, як, наприклад, «Журналь де Саван».

¹Образ ідеальної домогосподарки в СРСР URL: <https://www.istpravda.com.ua/research/4d3340f6bad25/> (дата звернення: 03.11.2021).

²Образ ідеальної домогосподарки в СРСР URL: <https://www.istpravda.com.ua/research/4d3340f6bad25/> (дата звернення: 03.11.2021).

³Чорнодон М. Концептосфера сучасної гендерно маркованої періодики: психолінгвістичний аспект дослідження // Вісник Львівського університету, №47, р. 2020, с. 162 – 170.

Потім з'явилися журнали, присвячені різним повсякденним темам («Журнал Джентльмена», «Нісенітниця здорового глузду», «Глядачка»), а з часом – і гендерно маркована періодика («Дамський музей», «Дамський журнал»).

З'явилося велике різноманіття журналів, орієнтованих на різну аудиторію та таких, що містять найрізноманітніший контент («Акушерка», «Журнал для гувернанток і бонн»).

2.2. Становище жінки в Україні (XIX–XXI ст.) та його зміни (на матеріалах історичних досліджень і джерел)

Говорячи про правове та соціальне становище жінки, варто перш за все враховувати, до якого суспільного стану вона належить. Становище селянки і аристократки було різним, незалежно від того, про яку країну говорити.

Хоча деякі спільні риси в становищі – принаймні правовому – жінки в Російській імперії все ж є. Так, всі жінки – від аристократок до селянок – не мали виборчого права¹.

«Жінки фактично були віднесені до категорії політично неправоздатних громадян. Вони не мали пасивного виборчого права і були позбавлені можливості брати участь в державному управлінні і місцевому самоврядуванні»².

Варто зазначити, що світ українського селянина чи селянки був суттєво обмежений громадою. Селянська громада була доволі консервативною. Через це її патріархальний уклад довгий час залишався незмінним. В ньому кожен мав своє, чітко визначене місце. Молодший підпорядковувались старшому, жінка – чоловікові. Безперечним головою сім'ї залишався батько.

«Жінки не мають ніяких грошових і натуральних зобов'язань перед громадою і державою, та зате не мають і ніяких прав, зокрема не беруть участь в громадському управлінні і не мають долі в громадській власності і права на земельний наділ»³.

Велике значення в житті українського селянина чи селянки XIX століття відігравала, звичайно ж, церква. Це також визначало і повсякденне життя, і менталітет села. Саме вплив церкви позначився на тому, що в українському селі аж до XX століття зберігався високий рівень шлюбності. Лише

¹Олійник Н. В. Жіноче питання в умовах соціально-економічного реформування суспільства у другій половині XIX – на початку XX // Сучасність, - №3, 2010 р., с. 211 – 213.

²Михайлюк О. Зміни в соціальному становищі жінки-селянки Наддніпрянської України в умовах модернізаційних перетворень кінця XIX – початку XX ст., № 4, 2011, Українознавчий альманах, с. 59 – 69.

³Михайлюк О. Зміни в соціальному становищі жінки-селянки Наддніпрянської України в умовах модернізаційних перетворень кінця XIX – початку XX ст., № 4, Українознавчий альманах с. 59 – 69.

чоловіки – і саме одружені чоловіки – були повноправними членами суспільства. При цьому в свідомості українського селянина XIX століття для повноцінного ведення господарства потрібні були і чоловічі, і жіночі руки. Тільки ролі, які відводило селянське – як і будь-яке традиційне – суспільство чоловікові та жінці були різними. За чоловіком залишалась публічна сфера, тоді як за жінкою – приватна¹.

Жінка-аристократка, яка тим паче володіла землею, звичайно ж, мала більш високий статус – перш за все як представниця свого суспільного стану². Проте і аристократки також не мали права обирати чи бути обраними до органів місцевого самоврядування.

Так, навіть після земської реформи жінка-землевласниця, яка мала певний ценз не мала права голосу на земських зібраннях. Вона може обрати серед родичів чоловічої статі свого представника, який і буде замість неї брати участь у земських зборах³.

Подібною була ситуація і в міській громаді. Жінка, яка мала певний ценз могла лише уповноважити чоловіка взяти участь у місцевих виборах замість неї. Міське положення 1892 року суттєво обмежило список чоловіків, яким жінка могла довірити свій голос. Це були батьки, чоловіки, брати, сини, зяті, онуки, племінники. Таким чином жінка в цьому випадку прирівнювалась до неповнолітнього⁴.

Під час недовгого існування Державної Думи жінка також не могла бути до неї обрана. Про це було чітко сказано в 9 статті «Положення про вибори в Державну Думу»⁵.

Хоча, заради справедливості, слід сказати, що розпоряджатися своїм майном жінка могла самотійно⁶.

Великою перевагою для жінок-аристократок та інтелігенток став доступ до неповної вищої освіти – вищих жіночих курсів. Звичайно, жіночі курси не можна порівняти з університетською освітою, яка на той час була доступна лише чоловікам. Проте більший доступ до освіти дозволив жінкам боротися за свої права. Особливо гостро ця боротьба розгорнулася на початку XX століття⁷.

У той же час почали виникати і різні політичні партії. В них активну участь брали жінки. Так,

¹Михайлюк О. Зміни в соціальному становищі жінки-селянки Наддніпрянської України в умовах модернізаційних перетворень кінця XIX – початку XX ст., № 4, Українознавчий альманах с. 59 – 69.

²Сніжко В. Роль жінки в українському суспільстві // Визвольний шлях, 1998 р., №9, с. 65 – 70.

³Івченко Ю. Історія аналізу ролі жінки в суспільстві // Право України, 2004 р., №3, с. 125-127.

⁴Івченко Ю. Історія аналізу ролі жінки в суспільстві // Право України, 2004 р., №3, с. 125-127.

⁵Аніщук Н. Правове становище українських жінок в історичному минулому// Право України, 2002 р., №3 с. 155-157.

⁶Аніщук Н. Правове становище українських жінок в історичному минулому// Право України. – 2002 р., №3, с. 155-157.

⁷Смоляр Л. О. Минуле заради майбутнього. Жіночий рух Наддніпрянської України др. пол. XIX - поч. XX ст., Одеса, 1998 р., с. 10.

однією з лідерок лівих есерів була Марія Спиридонова. Активну участь у політичній діяльності приймали й інші жінки. Багатьом зараз відомі імена О. Коллонтай, Н. Крупської, Є. Бош, та інших більшовичок. Відомими є і представниці інших партій – есерка О. Ошаніна, кадетка А. Тиркова-Вільямс, соціал-демократка Анастасія Грінченко, яка до того ж брала участь у збройних виступах під час революції 1905 – 1907 років.¹

Активізувався і жіночий рух. Великий вплив на нього справила революція 1905 – 1907 років. Під час цієї революції відбулося значне піднесення національної та соціальної самосвідомості, активізувався рух за базові людські права серед майже всіх верств населення. Не стали виключенням і жінки. На період 1905 – 1907 років припадає виникнення перших жіночих організацій – «Союз рівноправ'я жінок» (1905), «Жіноча прогресивна партія» (1905), «Ліга рівноправ'я жінок» (1907). Після придушення революції 1905 – 1907 років всі її здобутки були зведені нанівець².

Новий поштовх демократичним рухам, в тому числі й жіночим, дала Лютнева революція 1917 року. Тимчасовий уряд, прийшовши до влади, навіть надав жінкам право голосу. До Установчих зборів вже було обрано близько десяти жінок. Це були більшовички Є. Бош, О. Коллонтай, О. Розмирович, В. Яковльова, есерки К. Брешко-Брешковська, М. Первеева, А. Сльотова, В. Фигнер, а також М. Спиридонова від лівих есерів та О. Матвіївська від есерів-максималістів³.

Більшовики, прийшовши до влади, теж робили акцент на звільненні пригнобленої жінки та наданні їй політичних та соціальних прав. Так, в грудні 1917 року були прийняті декрети, які надавали рівні права жінкам і чоловікам в шлюбі та при розлученні. Декларація прав трудящого та експлуатованого народу 1918 року повністю зрівняла жінок та чоловіків в правах, а Конституція 1936 року це остаточно закріпила. В 1920 році СРСР став навіть першою країною, що зробила законними аборти⁴.

Загалом же 1920 – 1930 роки стали роками активного залучення жінок до суспільної діяльності. Численні плакати, вивіски закликали: «Геть кухонне рабство!», «Жінка! Вчись грамоті!», «Робітниця! Бери гвинтівку!»⁵, та іншими. Під час Другої Світової війни жінки працювали передовсім в тилу – на заводах та в шахтах. Через те, що багато чоловіків пішли на фронт, їх майже завжди замінювали жінки. В цей період жінки займають такі посади, як начальник цеху, керівник

¹Смоляр Л.О. Минуле заради майбутнього. Жіночий рух Наддніпрянської України др. пол. XIX - поч. XX ст., Одеса, 1998 р., с. 30.

²Смоляр Л.О. Минуле заради майбутнього. Жіночий рух Наддніпрянської України др. пол. XIX - поч. XX ст., Одеса, 1998 р., с. 32.

³Смоляр Л.О. Минуле заради майбутнього. Жіночий рух Наддніпрянської України др. пол. XIX - поч. XX ст., Одеса, 1998 р., с. 35.

⁴Івченко Ю. Історія аналізу ролі жінки в суспільстві // Право України, 2004 р., №3, с. 125-127.

⁵Образ ідеальної домогосподарки в СРСР URL: <https://www.istpravda.com.ua/research/4d3340f6bad25/> (дата звернення: 03.11.2021).

підприємства, та інші, які раніше були доступні лише чоловікам. Воювали жінки і на фронтах – тут як приклад, варто навести відомий жіночий авіаційний полк «Нічні відьми». При цьому «нічними відьмами» їх прозвали самі нацисти¹.

Проте залучивши жінку до суспільного життя і надавши їй формально рівні з чоловіком права, Радянський Союз зовсім не знімав з жінки традиційної ролі «Хранительки домашнього вогнища». Таким чином, на радянську жінку фактично ліг подвійний тягар. З одного боку, вона працювала на благо держави, а з другого – виконувала традиційно жіночу роботу, таку як догляд за дітьми, прибирання, приготування їжі².

Так, уже згадана легалізація абортів була фактично зведена нанівець у 1936 році, коли аборти (за винятком абортів за медичними показниками) було заборонено. Ще раніше в СРСР було припинено виробництво протизаплідних засобів. Це сталося через різкий спад народжуваності. Жінку стали бачити не лише як робітницю, але і як матір. Народження дітей стало розглядатись як природний обов'язок, призначення жінки³.

Лібералізація та «відлига» 1950 – 1970 років принесла деяке полегшення в становище жінки. В 1955 році були знову легалізовані аборти. В 1965 році було полегшено процедуру розлучення, у 1967 році – встановлено розмір аліментів, а роком пізніше – введені виплати на дітей розлученим та матерям-одиначкам. Конституція СРСР 1977 року теж гарантувала рівні права чоловікам і жінкам⁴.

Проте така рівність була лише на законодавчому рівні. Насправді ж саме суспільство було все ще повне патріархальними установками. Його ідеалом була працююча мати. Та й представленість жінок в публічній сфері була невисокою. Близько 20 % у партійних рядах, у вищих ешелонах влади ще менше – близько 2,8 %, тоді як в самій ЦК КПРС – жодної. Серед рядових співробітників сфер освіти, науки, охорони здоров'я жінок була більшість, але серед вищого керівництва – менше 5 %⁵.

З розвалом Радянського Союзу ситуація мало змінилась. Хоча формально Конституція України і визнає рівність всіх громадян перед законом, на жінці, тим не менше, так і залишився подвійний тягар, який на неї накладало раніше радянське суспільство. Окрім того, стереотипи про жінок в політиці та науці теж нікуди не зникли з розвалом СРСР.

¹Голубева-Терес О. Т. Ночные рейды советских летчиц. Из летной книжки штурмана У-2. 1941—1945, М., 2009 г., с. 67.

²Образ ідеальної домогосподарки в СРСР URL: <https://www.istpravda.com.ua/research/4d3340f6bad25/> (дата звернення: 03.11.2021).

³Образ ідеальної домогосподарки в СРСР URL: <https://www.istpravda.com.ua/research/4d3340f6bad25/> (дата звернення: 03.11.2021).

⁴Івченко Ю. Історія аналізу ролі жінки в суспільстві // Право України, 2004 р., №3, с. 125-127.

⁵Смоліницька М. Жінка в Радянському суспільстві: офіційний образ і реальна практика URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/85694/12-Smolinitzka.pdf?sequence=1> (дата звернення: 02.12.2021).

Щоправда, в останні роки орієнтація України на країни Європи позитивно впливає і на становище жінки. Так, в 2019 був прийнятий закон про криміналізацію домашнього насилля. Згідно з ним, поліція має право контролювати домашніх кривдників.

2.3. Формування образу успішної жінки в російській дамській пресі

В Російській та Австрійській імперіях, до складу яких у XIX столітті входили українські землі, за жінкою залишалась приватна сфера – дім та родина. Ідеалом жінки була ніжна, витончена, скромна леді. Так, в одному з номерів «Дамського журналу» міститься побажання сестрі:

«В кругу супруга и детей

Пусть жизнь течет струей златою»¹.

Тобто, щастям для жінки тут виступає саме родина – чоловік та діти. А в першому номері за 1823 рік навіть міститься замітка, яка так і називається – «Співчуття»². І хоча в цій замітці не сказано, що співчуття є рисою, притаманною переважно жінці, присвята «читачкам цього журналу»³ найбільш красномовно свідчить про те, якої чесноти від них очікують. В цьому ж випуску міститься і замітка «Благотворение». Це просто коротке повідомлення про допомогу однієї жінки двом молодим дівчатам, які не могли вийти заміж через те, що не мали достатньо приданого. Здавалось би, цілком буденна ситуація і просто рядова замітка. Проте в ній автор наголошує нам:

«Изадоволенням прикрашаємо першу книжку Дамского журнала новиною про благотворіння, в особливості властиве ніжній статі й наданому Дамою (А. Х. К.)бідним дівчатам»⁴.

«Благотворіння», співчуття, на думку автора замітки, більшою мірою властиві жінці, ніж чоловіку. Окрім того, в цій же замітці знаходимо ще одну рису, властиву жінці – ніжність.

Ця замітка могла не просто повідомляти читачок «Дамського журналу» про те, що якась добра жінка дала двом молодим дівчатам гарне придане. Цілком ймовірно, що ця замітка мала надихати жінок, які її прочитають, на схожі вчинки. Отже, однією з рис, властивих ідеальному жіночому образу «Дамського журналу» була співчутливість, чуйність.

Важливою для жінки є її скромність. Особливо велика увага акцентується на скромності молодих дівчат. Хоча скромними є і більш зрілі жінки. Так, в статті про мадам Сталь серед її інших

¹Дамский журнал. № 3 (1), М., 1827 г., с. 45.

²Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 23.

³Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 24.

⁴Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 40.

чеснот згадується і скромність. Проте, не дивлячись на це, надмірна сором'язливість, скромність не є чеснотою, скоріше навпаки:

«Від сором'язливості чи, чи від боягуства, Анаїса ледве могла відповідати на питання, які їй ставили»¹.

Саме тому Анаїса:

«... Прекрасна статуя Галатеї, перед тим, як Венера почула молитву Пігмаліона»².

Занадто сором'язлива дівчина схожа на статую. Нехай і гарну, проте не живу.

Іще однією заміткою, на яку слід звернути увагу, є «О хорошем обществе». Вона дає нам не певний образ ідеальної чи успішної жінки, а показує нам «общество» гарних людей, з яких варто брати приклад читачкам журналу. Більше того, «хорошее общество» – це не стільки приклад для наслідування, скільки порада. Порада спілкуватися з достойними людьми для того, щоб брати з них приклад. Про це свідчать такі слова:

«Спілкування з хорошими людьми навіює нам шану до їх характеру і наводить нас на власні недоліки з бажанням позбавитись їх»³. Риси, притаманні таким людям – «моральність пізнання»⁴, вони «шанобливі, але не набридають вам»⁵, мають чесноти, проте без манірності, педантизму; «ввічливі без нудотності»⁶, «веселі без шуму»⁷, щирі та незлопам'ятні.

Проте ці риси не описані як виключно жіночі. Більше того, в замітці не сказано, що «хорошее общество» – виключно жіноче. Скоріш за все, нам просто описуються ті чесноти, які в однаковій мірі мають бути властиві і чоловікам, і жінкам, певні загальнолюдські риси. Таке «общество» не має певного гендерного маркування. Це просто зібрання достойних людей. Але, як би там не було, до традиційно жіночих рис – ніжності та чуйності додаються і загальнолюдські – ввічливість, щирість, веселість, незлопам'ятність, доброчесність. Саме такі риси мали виховувати в собі читачки «Дамського журналу». На його сторінках бачимо і образи успішних жінок – Катерини Дашкової та мадам Сталь. Вони розумні, освічені, мають великі досягнення в галузі науки чи політики, літератури – тобто, в тих сферах, які в XIX столітті вважались чоловічими.

В статті про мадам де Сталь автор постійно робить акцент на літературній творчості, навіть

¹Дамский журнал. № 2 (1), М., 1823 г., с. 49.

²Дамский журнал. № 2 (1), М., 1823 г., с. 49.

³Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 20.

⁴Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 20.

⁵Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 21.

⁶Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 22.

⁷Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 22.

нерідко називає жінку перш за все як авторку численних романів, «Сочинительницу «Коринны»¹ («Корінна, або Італія» – один з найвідоміших творів мадам Сталь).

Те ж саме можна сказати і про Катерину Дашкову, подругу та соратницю Катерини II. Про Дашкову говориться:

«Користуючись силами пізнання з легкістю і здатністю, вона отримала непереборну жагу до навчання. Читання і роздуми завжди освячувала її дозвілля; вона намагалась усамітнитись, щоб віддатися улюбленим своїм заняттям»².

«Ця знаменита росіянка, що стільки прославилась подвигами своїми на ниві науки й політики...»³

Але Катерина Дашкова і мадам Сталь – не звичайні жінки. Ці образи не були близькими до своїх читачок. Вони – виключення із загального правила, незвичний феномен. Читачки журналу повинні знати, що їм ніколи не досягти рівня мадам Сталь чи княгині Дашкової. Так, про мадам Сталь сказано:

«Мадам Сталь майже завжди була предметом несправедливості партій, якої непоміркованістю вона завжди нехтувала, – ревностів тієї статі, яку дуже далеко перевершувала, обурення з боку іншої, з якою вона була в суперництві»⁴.

Тобто, як бачимо, мадам Сталь не схожа на більшість жінок. Представниць своєї статі вона перевершує, з чоловіками перебуває в суперництві.

Те ж саме можна сказати і про Катерину Дашкову. В статті наголошується, що хоч вона жінка, у неї «чоловіче» серце. Важлива риса княгині Дашкової – вірність своїй імператриці та подрузі (мадам Сталь навпаки – виступала в своєрідній опозиції до французького імператора Наполеона).

«Ще до вступу на престол Катерини II, К. Дашкова знайшовши її довереність і дружбу, високо їх цінила і воліла всім вигодам, які могла би собі очікувати від подібного зв'язку»⁵.

Більше того, навіть після того, як імператриця відвернулася від Дашкової, остання зберегла її вірність:

«Відчуваючи до Катерини Великої незмінну відданість, яка не могла бути охолоджена і немилістю, вона не інакше про неї говорила, як з деяким благоговінням, – і це відчуття зберегла до

¹Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 18.

²Дамский журнал. № 32 (1), М., 1827 г., с. 45.

³Дамский журнал. № 32 (1), М., 1827 г., с. 45.

⁴Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 4.

⁵Дамский журнал. № 32 (1), М., 1827 г., с. 47.

смерті своєї»¹.

При цьому вірність імператриці, вірність підданої тут нерозривно пов'язана з вірністю Батьківщині, любов'ю до неї.

«Не можна тут, до честі княгині Дашковой, не сказати того, що вона не використовувала в зло своєї влади і сили; не шукала почестей і багатств, маючи на увазі користь і славу своєї Батьківщини, і жила, і діяла для Батьківщини і Престолу»².

Тобто, Дашкова постає перед нами, як успішна державна діячка, жінка, яка досягла значних успіхів у сфері, яка в ХІХ столітті традиційно вважалась чоловічою. І, як успішна державна діячка, вона діє на благо Батьківщини, яка в монархічній Росії була невіддільною від особи імператора чи імператриці.

В іншій замітці згадується безіменна вчена жінка. Власне, замітка присвячена не самій жінці. Це розповідь про новорічні гадання, коли ця жінка була ще юною. Нам важливий лише один момент із цієї замітки. Він ідеально виражає тогочасне відношення до вчених жінок:

«Одна з наших жінок, відома цілому світу знатністю, розумом і тим чудовим місцем, яке вона, наперекір своїй статі, займала у вченім стані»³.

Ця жінка є успішною, хоч реалізувалась в традиційно чоловічій сфері – науці. Її розум та здатності не ставляться під сумнів. Хоча вона знову-таки – виключення, адже є гарною вченою «наперекір своїй статі».

Проте ні мадам Сталь, ні Катерина Дашкова, ні ця безіменна жінка не позбавлені традиційно жіночих рис. Найбільш яскраво це проявляється в образі мадам Сталь. Вона скромна:

«Дивуючись завжди враженню, яке вона навіювала в суспільстві, вона червоніла, ніби дитина, коли всі мовчали, щоб її слухати»⁴.

«Ніколи, насправді, небо не породжувало душі, більш благородної, більш підвищеної, і в той же час вмівшої сходити з такою скромністю до всіх тих, хто не міг з нею зрівнятися»⁵.

Наділена й іншими чеснотами. Це вихованість, витончені манери:

«Між тим, ніхто стільки не приділяв уваги до всіх принятих пристойностей, як мадам Сталь; ніхто не знав так гарно кордонів, предписуваних благопристойністю, і з такою скромністю не

¹Дамский журнал. № 32 (1), М., 1827 г., с. 46.

²Дамский журнал. № 32 (1), М., 1827 г., с. 50.

³Дамский журнал. № 6 (1), М., 1825 г., с. 20.

⁴Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 6.

⁵Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 5.

користувався правами, наданими їй статі»¹.

Притаманна їй і така риса, як щирість. Більше того, ця жінка не любить підлабузників, порівнюючи їх із сиренами:

«Підлабузництво для неї було найбільшим покаранням. Непомірні похвали примушували її тремтіти, і вона не могла це побороти. Вона порівнювала хвалителів-підлабузників з сиренами, які спокушають людей для того, щоб ввести їх в оману»².

Окрім того, не дивлячись на свою освіченість, мадам Сталь є глибоко віруючою людиною:

«Мадам Сталь стверджувала, що релігія є життя душі, і що ми доведені до нікчемності невірою. Для неї було найбільшим благополуччям проводити однієї по декілька годин в своїй домашній церкві»³.

Між тим, мадам Сталь не позбавлена мужності, сили духу. В статті робиться великий акцент на її опозицію Наполеону та те, як мужньо вона переносить своє заслання. Цей номер журналу вийшов у 1823 році. Відносно недавно завершилися наполеонівські війни. Цілком можливо, що цей факт в розповіді про мадам Сталь доданий з ціллю пропаганди. В деякій мірі ця жінка є навіть величною. Так, тих, хто навідував мадам Сталь у вигнанні порівнювали з підданими, які прийшли до своєї королеви:

«Мадам Сталь незабаром побачила у себе всіх перших чиновників з сусідніх міст. Можна було подумати, що яка-небудь повелителька приймає дань від підвладних їй народів»⁴.

Образ Катерина Дашкової дещо далекий від традиційного патріархального образу жінки. Проте і вона не позбавлена традиційних жіночих рис. Так, Катерина Дашкова кохає свого чоловіка і навіть після його смерті залишається йому вірною і не виходить заміж.

«Вона відкидала багато приємних пропозицій для вступу в новий союз, і будучи в розквіті років, цуралась мистецтва подобатись», а також «Печаль так її зістарила, що у вісімнадцять років вона здавалась дуже старою жінкою»⁵.

Окрім того, вона покірنا своїм батькам і виходить заміж з їх волі, за того, кого обрали вони, є гарною матір'ю для своїх сина і дочки.

Отже, успішна жінка в XIX столітті сприймалась як виняток з правила. Вона мала видатний

¹Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 4.

²Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 7.

³Дамский журнал. № 2 (1), М., 1823 г., с. 48.

⁴Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 12.

⁵Дамский журнал. № 32 (1), М., 1827 г., с. 49.

розум, проте такий розум був скоріше чоловічим, ніж жіночим. Більшість жінок мали знати, що їм не зрівнятися з мадам Сталь чи княгинею Дашковою.

Але, не дивлячись на свій видатний розум, і Катерина Дашкова, і мадам Сталь залишаються жінками, тож в тій чи іншій мірі їм притаманні традиційні жіночі риси – витонченість, ніжність, жіночність, скромність, повага до старших, вірність у шлюбі.

Образ успішної жінки в жіночому журналі поєднує традиційні чоловічі риси – розум, самореалізацію в публічній сфері, мужність із традиційно жіночими – витонченість, ніжність, скромність, жіночність. Окрім того, цей образ далекий від читачок журналу. Більшість з них, гортаючи «Дамський журнал», повинні мати на увазі, що їм ніколи не стати такими успішними, як Катерина Дашкова чи мадам Сталь.

Щоправда, трапляються іноді й більш «приземлені» образи успішних жінок. Яскравий приклад такого образу – дівчина Софія (це ім'я у перекладі з давньогрецької означає «мудрість»). Найбільш яскраво в її образі проявляються такі риси, як скромність та освіченість.

«Великих зусиль коштувало відволікти Софію від навчання, щоб познайомити її з товариством. Там вона була мовчазна, боязка, не сміла сказати слова, боячись звернути на себе очі інших»¹.

«Історія, географія, іноземні мови, витончені мистецтва зробились їй повністю відомими. Її успіхи були тим швидшими, що душа її приймала безпосередню участь в її заняттях»².

Скромна та освічена Софія тут протиставляється несерйозній Елізі, яка, хоч і вродлива, але нічим не цікавиться.

«З самої першої юності Еліза подавала надію, що краса її з часом досягне досконалості; і справді, коли Елізі минуло сімнадцять років, вже не було жодної жінки, яка могла в красі порівнятися з нею»³.

Еліза: «...проводила свій час в святкуваннях, що замість корисних свідчень отримувала тільки навички до легковажності, що час від часу все більше ставали яснішими гордість її, і невігластво»⁴.

І в кінці кінців, горда і легковажна Еліза збідніла, тоді як Софія, вивчившись, стала гувернанткою і навіть допомогла своєму батьку, коли той втратив посаду:⁵.

«...тоді Софія предстала йому Ангелом-утішником. Вона була рекомендована старими своїми

¹Дамский журнал. № 2 (1), М., 1823 г., с. 56.

²Дамский журнал. № 2 (1), М., 1823 г., с. 56.

³Дамский журнал. № 2 (1), М., 1823 г., с. 54.

⁴Дамский журнал. № 2 (1), М., 1823 г., с. 57.

⁵Дамский журнал. № 3 (1), М., 1825 г., с. 41.

вчителями, які вміли цінувати її таланти, в багато знатних домів для виховання дітей. В короткий час отримала вона довіреність пану Д. За її намаганнями повернули йому старе місце»¹.

У подальшому, протягом XIX – початку XX століття ці образи в цілому залишалися такими ж, як і раніше, зазнаючи лише невеличких змін. Так, як і раніше, важливими рисами для жінки залишались ніжність, скромність, жіночність:

«Сором'язливість – це дар божий, ключ цноти, який багатьох – проти волі – утримує від падіння. <...> Вона, як ангел-охоронець, іде за дівчиною, захищаючи святість її тіла від всякої скверни людських інстинктів... <...> Істинна ж краса жінки – це, перш за все, її жіночність. Вона могутньою силою притягує чоловіка, пробуджує в ньому волю до творчості, штовхає його на надлюдський подвиг»². – «Журнал для женщин», 1914 рік.

Окрім того, як і раніше, приділялось багато уваги моді:

«Останній крик парижської моди, це спідниці тонно – «бочки». Вони звужуються до низу, але зовсім не сповільнюють крок. Найгарніша спідниця тонно виходить у складках. Ефектні спідниці з матерії в широку клітину, закладені дрібними чи широкими складками. В клітинах переважає поєднання білого з чорним, синім і каштановим; беж з коричневим»³. – «Журнал для хозяек», 1917 рік.

Ще на початку 1850-тих років жіночі журнали, які до того були розраховані більшою мірою на аристократок та буржуа, стають доступними й для широкої аудиторії, в тому числі й для представниць середнього класу, які вже самі вели домашнє господарство. Тому в них трапляються поради щодо ведення домашнього господарства, кулінарії, виховання дітей разом з повідомленнями про модні новинки – викрійки одягу, інструкції з його пошиття⁴.

У другій половині XIX століття, з поширенням ідей фемінізму та жіночої емансипації подібні тенденції знаходять відображення і в жіночих журналах, які поступово починають друкувати матеріали, більш серйозні, ніж мода, рукоділля та домашнє господарство (хоча ці теми не зникають зі сторінок жіночих журналів повністю). Так, зокрема в одному з номерів «Жіночого вісника», що виходив у 1866 – 1868 роках, говориться:

«Головна задача нашого журналу буде полягати в тому, щоб, обговорюючи з різних сторін

¹Дамский журнал. № 3 (1), М., 1825 г., с. 36.

²Журнал для женщин, № 1, март, 1914 г, с. 14.

³Журнал для хозяек, № 6, февраль, 1917 г., с. 17.

⁴Філіпенко Л. Російські жіночі журнали початку XX століття: розмаїття типів та напрямів//Актуальні проблеми сучасності, № 14, Харків, 2011 р., с. 307 – 316.

сучасне становище російської жінки, шукати засоби до покращення цього становища на всіх дорогах її розумної і корисної діяльності, практично указуючи на ті галузі праці, де жінка, самотійно покращуючи свій економічний побут, може бути більш корисна сім'ї чи суспільству»¹.

В цьому ж журналі містилися статті під назвою «Влияние экономического прогресса на положение женщины и семьи», «Хроника заграничной жизни», і т. д. В них писалося про становище жінки, а також про становище робітників та пропонувались варіанти, як це становище можна покращити. У номері «Жіночого діла» за січень 1917 року зокрема говориться про те, європейки активно цікавляться політикою, у той час як російські жінки майже не звертають на неї уваги:

«Їх (маються на увазі британки)цікавить, все, що робиться в країні, як функціонує державний організм, з яких важелів і гвинтів складається народно-господарська машина. У них є певне відношення до теми чи іншими елементами, які стоять на чолі управління. Чи можемо ми це сказати про себе? Поклавши руку на серце! Чи багато жінок читають газети? Для великої більшості із нас вважаючих себе і не без вдачі, інтелігентними, розвинутими жінками, політика є якимось пугалом...»²

Проте в цьому ж номері й міститься замітка, в якій жіночий рух зображується дещо іронічно³.

Ще більше матеріалів, присвячених політиці та іншим серйозним темам стали з'являтися у жіночих журналах після Лютневої революції 1917 року. Вона принесла з собою деяку лібералізацію, а разом з тим – надію на побудову демократичного суспільства, в якому всі, в тому числі й жінки, будуть рівні перед законом. Так, у випуску «Жіночого діла» за травень 1917 року зокрема багато говориться про надання жінці права голосу.

«Один американець сказав з приводу того ж жіночого рівноправ'я: «Людина з громадянськими правами без політичних – пустий заряд, виборчий голос – куля, яка в нього вкладається». У нас в Росії йде війна за свободу. І пустих зарядів залишатися не повинно. Весь бойовий матеріал потрібно використати до кінця»⁴.

На сторінках цього ж журналу жінок закликають розширювати свій кругозір та цікавитися не лише домом та дітьми:

«Жінок, отримавших тепер право голосу, необхідно широко освічувати, вказувати їм на

¹Женский вестник, № 2, февраль, 1868 г., с. 34.

²Женское дело, № 1, январь, 1917 г., с. 3.

³Женское дело, № 1, январь, 1917 г., с. 8.

⁴Женское дело, № 6, май, 1917 г., с. 3.

важливу роль свідомої участі в ділі встановлення нового стану, на всі незчислені добрі наслідки просвіти, об'єднання і боротьби за кращі умови праці. Інтелігентні жінки! Поспішайте вести своїх молодших сестер до створення в нашій країні Демократичної Республіки! Окрім всякої іншої роботи, освічайте і організуйте жінок! Організуйте професійні союзи»¹.

Окрім того, заохочується жіноча праця поза домом. Так, цей же номер «Женского дела» містить статтю «Три девицы под окном», яка є алюзією на «Казку про царя Салтана». В цій статті старші сестри постають як ті, які хочуть працювати на суспільне благо, тоді як молодша – просто ледача:

«Одна з трьох дівчат мріяла про те, щоб наткати полотна на весь світ, і цар-народ зробив її ткачихою-робітницею фабрики. Інша захотіла нагодувати весь світ, і стала, за волею того ж царя,— поварихою-селянкою. Але третя не захотіла працювати. Їй більше подобалось сидіти біля вікна, одягати сукні, підготовані ткачихою, їсти пряники, приготовані ретельною поварихою. І вона пообіцяла царю народити богатиря»².

Хоча не можна говорити, що зі сторінок жіночих журналів повністю зникають теми домашнього господарства, моди, виховання дітей, догляду за собою. Різні номери «Женского дела» все ще приділяють їм достатньо уваги. Так, зокрема, багато номерів «Женского дела» містять рекламу косметики – мила, лосьйону, крему, бальзаму, рум'ян³.

Слід також звернути увагу і на вірш, вміщений в одному з номерів журналу. Він присвячений французькій письменниці Жорж Санд.

«Ты мной владела, гений-женщина,
Когда я юною была,
И власть та, знаю, не уменьшена
Теперь, когда уж язрела.
Люблю, как раньше, лик твой женственный
И мужественный твой талант.
Ты —свет и мрак в мигравноденственный— Аврора Дюдеван! Жорж Занд!
Пусть ты ходила в длинных локонах,
Носила пышный кринолин—
Втвоих романах, словно в коконах,

¹Женское дело, № 6, май, 1917 г., с. 2.

²Женское дело, № 6, май, 1917 г., с. 13.

³Женское дело, № 6, май, 1917 г., с. 28.

Таился вызов для мужчин!»¹

Жорж Санд, яка тут постає успішною жінкою, є витонченою, жіночною і одночасно з тим – мужньою. Проте остання риса тут все ж переважає. Не відрікаючись від своєї жіночої суті вона, тим не менш, кидає виклик патріархальному світу. І мадам Сталь, і Катерина Дашкова такого виклику не кидали. Вони сприймалися як частина цього патріархального світу. Незвична, феноменальна – проте все ж частина. До того ж, Жорж Санд куди ближче до своїх читачок – якщо мадам Сталь і княгиня Дашкова мають чоловічий розум, то про Жорж Санд нічого такого не сказано.

У цей час можемо говорити і про появу нового образу успішної жінки, з якого варто брати приклад. Героїні статей жіночих журналів, що випускалися в кінці XIX – на початку XX століття починають більше цікавитись політикою, що особливо проявляється після Лютневої революції 1917 року. Тоді на сторінках журналів з'явився новий тип жінки – її вже не цікавить виключно дім та діти. Вона політично свідомо та активна, готова працювати на суспільне благо та благо власної держави.

2.4. Образ успішної жінки в радянських жіночих журналах

Жовтнева революція кардинально змінила становище жінки. З одного боку, більшовики проголошували рівність всіх перед законом та дійсно, на законодавчому рівні урівняли права жінок та чоловіків. Права голосу жінкам у 1917 році надав ще Тимчасовий Уряд². До Установчих зборів було обрано декілька депутатів-жінок³. Більшовики ж урівняли права жінок та чоловіків у шлюбі, а також СРСР у 1920 році став першою країною, яка зробила легальними аборти. Щоправда, невдовзі їх було знову заборонено⁴.

«Рівноправ'я жінок – одне з найбільших завоювань Великої Жовтневої соціалістичної революції. Комуністична партія і Радянська держава приклали великі зусилля, щоб залучити жінок до активної участі у всіх галузях виробничого, суспільного і культурного життя», – зазначається в одному з номерів «Робітниці»⁵.

З другого боку, більшовики не відмовлялися від традиційного образу жінки-матері, жінки-хранительки домашнього вогнища. Ці образи та пов'язані з ними стереотипи не могли зникнути водночас, відійти в минуле разом з Російською імперією. Вони продовжували існувати і в

¹Женское дело, № 6, май, 1917 г., с. 10.

²Смоляр Л. О. Минуле заради майбутнього. Жіночий рух Наддніпрянської України др. пол. XIX - поч. XX ст., Одеса, 1998 р., с. 45.

³Смоляр Л. О. Минуле заради майбутнього. Жіночий рух Наддніпрянської України др. пол. XIX - поч. XX ст., Одеса, 1998 р., с. 46.

⁴Івченко Ю. Історія аналізу ролі жінки в суспільстві // Право України, 2004 р., №3, с. 125-127.

⁵Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 6.

радянському суспільстві. Це зумовило те, що на радянську жінку, по суті, ліг подвійний тягар. З одного боку, вона, нарівні з чоловіком, працювала на благо СРСР, а з другого – ніхто не знімав з неї відповідальності за хатні справи та дітей. Окрім того, залишились й інші традиційні вимоги до жінки – краса та скромність. Для образу радянської жінки сюди слід додати ще й працьовитість на благо держави та сім'ї. Адже радянський принцип «хто не працює, той не їсть» стосувався абсолютно кожного.

Приблизно такою ми бачимо жінку і на сторінках радянських журналів. Так, молода дівчина, зазнавши нещасливого кохання «заспокоює себе роботою»¹. Дівчата, які пишуть в редакцію журналу «Робітниця» характеризуються як «гарні робітниці»²:

«Пишуть їх (листи) хороші, скромні дівчата, часто чудові робітниці»³.

З цієї замітки випливає ще одна важлива риса радянської дівчини – скромність. Скромність, як невід'ємна риса образу успішної жінки витікає із традиційних цінностей. Після Жовтневого перевороту ці цінності не могли відразу зникнути, а натомість залишились в свідомості суспільства. Скромність у цьому випадку є синонімом цноти. Про це свідчать такі рядки:

«Ось і потрапляють деякі дівчата на вудку спокусників. І часто самі в цьому винні: поспішили, не зберегли свою дівочу честь», а також слова про те, що «втрачено цноту»⁴.

Слід також відзначити, що скромність, цнотливість – це риси, притаманні радше молодій дівчині, ніж дорослій жінці. Доросла жінка, окрім того, що робітниця, в першу чергу іще й мати. Як майбутні матері згадуються і молоді дівчата. Так, в одному з номерів «Робітниці» згадується «щастя материнства»⁵, яке у майбутньому мають пізнати молоді дівчата. Про важливість материнства для образу радянської жінки свідчать і такі слова:

«Загальним піклуванням оточена в нашій країні жінка-мати...»⁶, а також повідомлення про «покращення умов праці і побуту робітниць, особливо матерів»⁷.

Більше того, в деяких радянських жіночих журналах є рубрики, статті та замітки про те, як виховувати дітей. Як приклад можна згадати рубрику «На темы семейного воспитания»⁸, а в одному

¹Роботница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 24.

²Роботница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 24.

³Роботница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 24.

⁴Роботница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 25.

⁵Роботница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 24.

⁶Роботница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 6.

⁷Роботница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 6.

⁸Роботница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 34.

з номерів «Селянки» навіть міститься список педагогічної літератури¹. Виховання дітей все ж продовжувало залишатися суто жіночою справою. Окрім того, за жінкою, як і раніше, залишались домашні турботи – приготування їжі, прання, прибирання, і т. д. Так, один із номерів «Селянки» містить рубрику «Как приготовить вкусную пищу»². Подібні рубрики в жіночих журналах свідчать про те, що приготування їжі продовжувало залишатися жіночим ділом.

Проте ці образи – образ жінки-матері, образ скромної молодої дівчини, є скоріше пережитками минулих епох. Вони відступають на другий план, порівняно з образом жінки-робітниці. Як зазначається в одному з номерів «Робітниці»:

«Для полного звільнення жінки для дійсної рівності її з чоловіком, необхідно, щоб і жінка брала участь у спільній виробничій праці»³.

Слід також зазначити, що більшість матеріалів у жіночому журналі присвячені саме образу жінки-робітниці, жінки-селянки чи жінки-комсомолки. Всі жінки, згадані на сторінках журналів, не є лише домогосподарками. Вони працюють на рівні з чоловіками. Чи то на заводі, чи в сільському господарстві, чи на благо комуністичного суспільства. Робиться великий акцент на їх працелюбності, відданості справі. Жінки-робітниці обов'язково перевиконують план:

«Обмотница ленинградского завода «Сивкабель» Анна Грицкевич предложила начать борьбу за экономию материалов, за лучше использование машин и выпуск сверхплановой продукции»⁴.

«На заводе в Гусь-Хрустальном, где работает девушка, из этих ниток изготавливают стеклянное волокно, очень нужное для нашего народного хозяйства. Зинаида Крылова это хорошо знает и тому всегда перевыполняет норму»⁵.

«Бригада, в которой 30 женщин, славится на комбинате систематическим перевыполнением плана, высокой работой»⁶.

«Каждая прядельница бригады Дарьи Павловны Смирновой с комбината Трёхгорная мануфактура у вересни стала обслуживать вместо трёх четыре машины. Этот пример наследовали многие трёхгорцев»⁷.

Подібне зустрічаємо і на сторінках «Селянки»:

¹Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 35.

²Крестьянка. № 4, апрель, М. 1953 г., с. 33.

³Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 10.

⁴Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 3.

⁵Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 6.

⁶Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 3.

⁷Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 3.

«За перший рік ланка Мехріниси Убайдуллаєвої виростила на кожному з 5 гектарів по 550 центнерів буряка. Это в 3,5 раза больше намеченного по плану!»¹

«І ось тут прийшла в голову дівчини смілива думка: догнати за виробітком цього сильного, самовпевненого хлопця»².

«Її виробіток підіймався з кожним днем»³.

Найяскравіша, найбільш характерна риса саме радянської успішної жінки – її працьовитість. Байдуже, це молода дівчина, або зріла жінка – вона обов'язково працьовита. Так, на сторінках «Робітниці» жінка згадується скоріше в контексті жінки-робітниці, а на сторінках «Селянки» – відповідно в контексті жінки-селянки. Образ скромної молодої дівчини, образ жінки-матері є, порівняно з ним, другорядними.

Окрім працьовитості, радянська дівчина чи жінка віддана партії та її ідеалам. Це перш за все відчувається в образах жінок-суспільних діячок та жінок-політиків. Замітка «Жизнь, достойная подражания» показує нам яскравий приклад образу жінки-суспільної діячки. Олена Дмитрівна Стасова віддана ідеалам партії та комунізму:

«Вона стоїть біля витоків партії, допомагає створювати партію і збирати під її знамена свідомих робочих. Ні переслідування царської охоронки, ні арешти, ні еміграція, ні заслання на поселення у Сибир – ніщо не змогло зламати її волю»⁴.

Тут можемо відмітити ще одну рису жінки – її незламність, силу волі. Окрім того, вона, звичайно ж, працьовита:

«І зараз, не дивлячись на шанований вік, Олена Дмитрівна вражає своєю здатністю працювати по-молодому»⁵.

Проте і працьовитість, і сила волі відходять на другий план, порівняно з однією-єдиною рисою, що червоною ниткою проходить через усю замітку – відданість партії та комунізму.

«Виховувати молодь у дусі революційних традицій старшого покоління Олена Дмитрівна вважає своїм життєвим обов'язком и отдается этому с присущей ей целеустремленностью»⁶.

Стаття «Хозяйки юного города» також показує нам образи жінок-суспільних діячок. Тут

¹Крестьянка. № 4, апрель, М. 1953 г., с. 25.

²Крестьянка. № 4, апрель, М. 1953 г., с. 24.

³Крестьянка. № 4, апрель, М. 1953 г., с. 24.

⁴Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 19.

⁵Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 19.

⁶Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 19.

зроблений акцент на їх заслугах перед їх рідним містом.

«Багато працює Євдокія Василівна і як депутат в комісії по благоустрою», і через це «З повагою вимовляють жителі міста ім'я бригадира-суспільниці Євдокії Василівни Беляєвої»¹. Інші жінки, які згадані в статті – теж перш за все суспільні діячки. Основний акцент зроблено на їх заслугах перед містом. Більш другорядними є такі риси, як здатність до лідерства (так, згадується, що Євдокія Василівна, як бригадир зміни, відповідально ставиться до своїх підлеглих. Більше того, акцентується на тому, що її бригада перевищує норму) та уміння згладжувати конфлікти («И стоит только вспыхнуть маленькой ссоре между ребятами, Евгения Григоревна тут как тут: успокоит и помирит забияк»²).

Героїня іншої замітки Марія Калинівна Голуб, говорить:

«А партія – це ж наш батько! Ми завжди за нею, як один»³.

Ця замітка – «Сев начался» відображає поєднання двох радянських ідеалів – відданості партії (чи більшою мірою – вождеві, Сталіну, адже вийшла незабаром після смерті Сталіна) та працьовитості. Вона уміщена у весняному номері «Селянки» за 1953 рік.

Варто також звернути увагу, що не дивлячись на важливість для успішної радянської жінки материнства, на сторінках «Робітниці» жінки куди частіше згадуються в контексті саме жінок-робіниць, жінок-суспільних діячок, ніж в контексті жінок-домогосподарок та жінок-матерів. Так, у замітці «Жизнь, достойная подражания»⁴ її героїня згадана тільки в контексті жінки-комуністки, жінки-партійної діячки. Нам нічого не говорять про її сім'ю, дітей чи онуків. Ми не знаємо, яка з неї мати чи дружина. Ми, власне, не знаємо навіть, чи є в неї сім'я. Основний акцент зосереджено на її відданості комуністичним ідеям та партії. Другорядним виступає акцент на її працьовитості та енергії.

В статті «Хозяйки юного города» її героїні теж згадані перш за все як суспільні діячки, що багато зробили для благоустрою рідного міста. Нам майже нічого не говориться про їх сім'ї та дітей. Ми – знову-таки – не знаємо, якими вони є дружинами та матерями. Лише про одну з жінок сказано, що вона є матір'ю п'ятих дітей, тоді як інша майже весь час проводить поза домом, присвячуючи його роботі, суспільній діяльності, а також піклуванню про своїх підлеглих. І обидві ці жінки

¹Роботница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 26.

²Роботница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 26.

³Крестьянка. № 4, апрель, М. 1953 г., с. 27.

⁴Роботница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 19.

показані нам як успішні. Вони працюють на благо рідного міста.

«У Євдокії Василівни хороша кімната в центрі міста, але вона рідко буває вдома, майже весь вільний час проводить в гуртожитку зі своїми дівчатами»¹.

Інші жінки та дівчата, згадані на сторінках «Робітниці» теж постають в першу чергу як суспільні діячки, комсомолки та робітниці. Образ скромної дівчини чи жінки-матері є порівняно з ними більш другорядним, хоча теж доволі важливим.

Як уже раніше згадувалось, більшовики, прийшовши до влади, проголосили рівність між чоловіками та жінками. Це знайшло відображення і у жіночих журналах. В них постійно робиться акцент на рівності між чоловіком та жінкою. Так, цьому присвячена стаття «Может ли женщина быть главой семьи?». В цій статті розглядаються декілька випадків, коли робітницям відмовили в отриманні житла на основі того, що нібито чоловік, а не жінка є главою родини, а тому і квартиру має отримувати чоловік. Редакція журналу без сумнівів стає на бік жінок:

«Мчаться по дорогам нашей страны новые, красивые мотоциклы, зроблені на київському заводі. В кожній з цих машин – праця жіночих рук, і він ничим не відрізняється від праці рук «глав сімей» – їх товаришів на роботі. Нехай же і у всьому іншому ніхто не сміє посягати на права робітниць»².

Піднято тему прав жінки і робітниці в статті «Работницам – удобную спецодежду». В ній постає проблема того, що робітниці багатьох радянських заводів не мають належного одягу, а тому працюють в чому доведеться. Знову-таки, авторка статті повністю підтримує жінок.

«Життя вимагає, щоб спецодяг і обув випускали не дрібні майстерні артілей, а добре оснащені спеціалізовані підприємства. Життя знову, щоб частина цього одягу і взуття робилося спеціально для жінок. І ми чекаємо від Держплану, ВЦСПС, від раднаргоспу дійсних мір в рішенні цих питань»³.

Більше того, права жінки подаються як одне із досягнень більшовиків, постійно робиться акцент на збільшенні кількості жінок у різних сферах:

«Все більше і більше стає у нас жінок-спеціалістів, командирів і організаторів промисловості, сільського господарства, різних областей культури»⁴.

Публікуються статті, присвячені жінкам-робітницям, жінкам-суспільним діячкам, жінкам-ученим, жінкам-комуністкам. Відтепер успішна жінка-вчена чи суспільна діячка – не виняток. Будь-

¹Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 26.

²Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 23.

³Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 22.

⁴Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 6.

яка дівчина може стати такою.

Хоча, як уже було зазначено, традиційні образи жінки-матері та молоді скромної дівчини не повністю відходять у минуле. Варто проаналізувати замітку, надруковану в одному з номерів «Робітниці».

«Але ось про що хочеться нам поговорити в цьому огляді листів – про дівочу гордість. Цього питання торкнулася у своєму листі Ліля Шабанова з Мелітополя. Вона пише: «Шанована редакція! Я прочита у Маміна-Сібіряка про те, що гордість для дівчини не недолік. Дівчина повинна бути гордою своєю хорошою девочою гордістю. У такої дівчини ласку потрібно заслжити. І тільки таких дівчат варто любити. Я дуже о прошу відповісти, чи правий Мамін-Сібіряк.

Так, письменник Мамін-Сібіряк правий, і дуже правий, Лілю!

Ось ми уважно перечитали декілька листів про нещасливе кохання і в кожному з них знайшли такі рядки: «Я з ним познайомилась на стадіоні і так покохала його, що через три тижні ми стали чоловіком і дружиною»; «Ми познайомились з ним на танцях; товаришували два місяця, ми пішли до рагсу. За ці два місяці я не помічала в ньому поганих сторін...»

Два місяці... Три тижні... Дуже вже мало, дівча! Хіба знатимеш людину за цей час: його душу, його характер, погляди, відношення до праці, до колективу, і т. д.? Звичайно ні. Ось і потрапляють деякі дівчата на вудку спокусників. І часто самі в цьому винні: поспішили, не зберегли свою дівочу честь, занадто легко поставились до такого серйозного кроку в житті, як заміжжя»¹.

Ця замітка яскраво ілюструє важливість для радянської дівчини – передусім успішної – скромності та цнотливості. В ній, з одного боку, засуджуються хлопець, який розбив серце дівчині. Але і дівчата в цьому «самі винні»².

Майже всі молоді дівчата, згадані на сторінках радянських журналів є працюючими та скромними. Варто, щоправда, згадати процитований в одному з номерів «Робітниці» лист білогвардійського офіцера.

«Вчора ми захопили червоного розвідника, і він виявився... Наташею, покоївкою Анни Христофорівни. Її допитував Мішель. Він її відразу впізнав і за своєю звичкою почав з жарту. «Що ж ти, красуня, не почекала мене в Петербурзі? Я б обов'язково тебе відвідав...» Уяви собі цю змію (вибач, кохана), вона нахабно засміялась і патетично продекламувала: «Міста революції вам не

¹Роботница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 25.

²Роботница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 25.

бачити»¹.

Героїня цієї замітки зовсім не видається на перший погляд тихою та скромною. Навпаки, вона гостра на язик, хоробра та вміє за себе постояти. Проте, як довідуємося далі, вона не позбавлена рис, які традиційно приписують жінці чи дівчині:

«Тиха, скромна, вона беззаперечно виконувала будь-які доручення і вперто, наполегливо вчилася і простій грамоті, і науці революційної боротьби»².

Дівчина є хороброю лише на полі бою, перед обличчям смерті, проте на партійному зібранні вона «соромилася так, що ледве відповідала на питання товаришів»³.

Майже завжди, пишучи про молоду дівчину, з якої варто брати приклад, радянські жіночі журнали наголошують на її скромності та працьовитості. Тоді як для дорослої жінки характерніше останнє.

Іще одна риса, характерна для успішної радянської жінки чи дівчини, нерозривно пов'язана з радянською ідеологією. Це товариськість. На відміну від західних демократій, де індивідуальне переважає над колективним, у комуністичному суспільстві все навпаки – інтереси колективу (будь то робочий колектив, сільська громада, чи навіть уся країна) переважають над інтересами окремої людини. Саме тому для успішної радянської жінки характерна ще й товариськість, уміння злитися з колективом. Редактори радянських журналів не акцентують увагу на тому, що всі люди, і зокрема всі жінки є різними. Не наголошується увага на тому, що кожна людина – унікальна особистість, в якій є власні потреби та прагнення. Радянська жінка чи дівчина працює в першу чергу на благо колективу, на благо країни, на благо соціалістичного майбутнього і дбає перш за все не про власні інтереси, а про колективні. І звичайно ж, це передбачає те, що вона тісно спілкується з найближчим оточенням – колективом на роботі, в технікумі чи університеті. У вже згаданій статті «Хозяйки юного города» робиться великий акцент на взаємозв'язку між дівчатами з бригади штукатурів.

«Бригада штукатурів Євдокії Беляєвої славиться як найбільш дружня на будівництві»⁴.

«Дні Народження, свята, весілля зазвичай святкують всім колективом. В кіно, клуб зазвичай ходять разом»⁵.

В одному з номерів «Робітниці» навіть вміщено вірш «Сім'я», присвячений взаємозв'язку між

¹Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 19.

²Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 15.

³Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 15.

⁴Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 26.

⁵Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 26.

робітницями ткацької фабрики.

«Здесь не просто знакомы.

Здесь все члены семьи.

Здесь трудились и жили

Вместе из году в год.

Вместе, цехом растили

У подруги сирот»¹.

Цей вірш яскраво ілюструє радянське відношення до колективу та взаємозв'язків у ньому.

«Сила радянської держави в єднанні радянського народу, в безмежній довірі до комуністичної партії. В братському єднанні з великим російським народом ще тісніше згуртовуються народи навколо комуністичної партії Радянського Союзу»², –говориться в одному з номерів «Селянки».

Основні риси, характерні для радянської успішної жінки можна виділити такі: працьовитість, скромність, товарицькість, відданість ідеалам комунізму, здатність поставити колективні інтереси вище власних, товарицькість.

Жіночі образи, які зустрічаються на сторінках радянських журналів можна умовно розділити на декілька типів. Перш за все, це образи молодой дівчини та зрілої жінки.

Визначальна риса молодой дівчини – скромність. Не важливо, це дівчина-робітниця чи дівчина-революціонерка. І та, і інша обов'язково є скромними та цнотливими. У свою чергу, образ молодой дівчини теж можна розділити на декілька підтипів. Це дівчина-робітниця та дівчина-революціонерка, комуністка. Дівчина-робітниця є скромною і працьовитою, а дівчина-комуністка – відданою партії та її ідеалам. Це зовсім не значить, що революціонерка не може бути працьовитою, а робітниця не вірити в ідеали партії. В тоталітарному радянському суспільстві обидві риси – і працьовитість, і відданість партії були нерозривно між собою пов'язані. З одного боку, культ праці, засудження лінощів були частиною комуністичної ідеології. А з іншого боку, живучи в тоталітарній чи авторитарній країні, не можна відкрито не поділяти її ідеалів. Просто в образі дівчини-робітниці більш вираженою є працьовитість, а в образі дівчини-революціонерки – відданість комуністичній ідеології.

Слід відмітити ще одну рису, характерну саме для дівчини-революціонерки. Це хоробрість,

¹Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 24.

²Крестьянка. № 4, апрель, М. 1953 г., с. 2.

мужність на полі битви та здатність не скоритися ворогові. Яскравий приклад – образ дівчини, про яку йшлося в листі вбитого білогвардійського офіцера. Навіть перебуваючи в полоні, перед загрозою смерті вона поводить себе мужньо. Офіцер зазначає, що «добиться от нее ничего не удалось», говориться про її хоробрість на полі бою. Такими ж постають перед нами і дівчата з «Молодої гвардії» на сторінках однойменного роману¹.

Образ зрілої жінки також можна розділити на декілька типів. Це робітниця, суспільна діячка та революціонерка. Знову-таки – у першого типу найбільш яскраво виражено працьовитість, у другому – роботу на благо суспільства, а у третьому – відданість партії та комунізму. На скромності, цнотливості цих жінок акцент не робиться. Проте всі, без виключення жінки є товариськими і ставлять інтереси суспільства вище, ніж власні. І, окрім того, традиційна роль «хранительки домашнего очага», матері все одно залишалася за жінкою.

«Образ радянської жінки втілював трудівницю, скромну і слухняну дружину, працьовиту господарку, турботливу матір»².

З початком хрущовської «відлиги» життя радянського суспільства дещо лібералізувалось. В СРСР стали проникати західні цінності. В першу чергу це стосувалось одягу та моди, яка хоч і розглядалась як пережиток капіталізму, тим не менш отримала більше поширення. Якщо раніше жіночий одяг мало відрізнявся від чоловічого та був у першу чергу комфортним, то з часом більше уваги стало приділятися і естетиці.

«...було вирішено, що «контролювати» і «направляти» модні тенденції будуть «шляхом пропаганди гарного смаку і високих естетичних стандартів у радянських громадян». Вважалося, що виховання гарного смаку – одна з важливих форм боротьби за становлення радянської соціалістичної культури, за культурний ріст радянських людей»³.

Проте основні жіночі образи із журналів у цілому залишилися старими. Це перш за все жінка-робітниця, жінка-партійна діячка. Трохи другорядними, у порівнянні з ними були образи жінки-матері та жінки-хранительки домашнього вогнища.

¹Фадеев О. Молода Гвардія. Харків, 2015 р., с. 23.

²Виниченко И. В. Исторические практики трансформации женского образа в советском обществе // Современные исследования социальных проблем, № 3, том 9, 2017 г., 162 – 173.

³Виниченко И. В. Особенности развития советской моды в 1950 – 1960 годы // Известия высших учебных заведений. Технология текстильной промышленности, № 1 (373), 2017 г., с. 127 – 131.

2.5. Зміни медійного вектору жіночих образів епохи української незалежності

Перебудова та розпад Радянського Союзу ознаменували проникнення в Україну зовсім нових, західних цінностей. Вони прийшли на зміну старим, радянським, а тому принесли з собою зовсім нове розмаїття жіночих образів. Більше не оспівувався образ жінки-комуністки чи жінки-робітниці.

Тепер успішна жінка має бути не скромною, а скоріше навпаки – впевненою в собі, любити себе. Окремо слід відмітити ще одну рису успішної жінки – сексуальність. Для пуританського СРСР ця риса була майже немислимою. Проте на Заході ця тема не була під такою суворою забороною, а тому зі здобуттям Україною незалежності цінностей жіноча сексуальність стала майже невід’ємною частиною вроди та впевненості в собі.

Жінка – з погляду суспільства – все ще залишається «прекрасною статтю», а тому успішна жінка приділяє багато уваги своїй зовнішності. Власне, велика увага до власної зовнішності, сексуальність тепер є ознакою впевненості в собі. Робиться акцент на тому, що жінка робить це «для себе», а не для когось.

Окрім того, якщо раніше, в авторитарному радянському суспільстві колективне переважало над індивідуальним, то нові цінності робили великий акцент на індивідуалізмі. Жінка віднині працює не на щасливе соціалістичне майбутнє, а живе для себе. Вона вродлива, впевнена в собі, освічена, сексуальна, має власну успішну кар’єру, але при цьому обов’язково заміжня та має дітей.

Про це свідчать навіть самі рубрики жіночих журналів. Якщо в радянських журналах велика увага приділялась ідеї відданості партії та її вождям, то тепер у жіночих журналах пишуть про моду, кулінарію, догляд за собою, виховання дітей, публікуються статті та інтерв’ю з видатними жінками, і т. д.

Успішна жінка обов’язково є вродливою. У старих радянських журналах цьому приділялося мало уваги (хоча успішна радянська жінка теж має слідувати за собою). Більший акцент робився на інших рисах – відданість партії, віра в світле майбутнє СРСР, працьовитість, скромність. Тепер же зовнішності, моді, догляду за собою приділяють значно більше уваги. Жіночі журнали публікують повідомлення про модні новинки та рекламу декоративної косметики, а також інтерв’ю зірок з порадами щодо догляду за собою.

«Зустріла я на днях знайому, яку не бачила років п’ять. Чарівна, в білосніжній шубці і таких же чобітках, вона в свої «злегка за 40» виглядала краще, ніж в 35... Я завжди радію, спостерігаючи

«гарне» дорослішання жінки»¹.

«Ведучій головного випуску новин «Факти» на ICTV вдається чудово виглядати в кадрі завдяки здоровому харчуванню і спорту. А ще – люблячому чоловіку, який стимулює її бути краще»².

Проте невід’ємна частина жіночої вроди – впевненість у собі. Жінка може не відповідати певним стандартам і їй це пробачатиметься до тих пір, доки вона впевнена в собі та, звичайно ж, багато уваги приділяє догляду за собою:

«Як тільки засумніваєтесь в своїй чарівності – кількість ваших шанувальників скоротиться в декілька разів!»³.

«Хіба можна об’єктивно назвати Меріл Стріп чи Барбару Стрейзанд красунями? Але вони бажані і прекрасні в очах мільйонів чоловіків! Все від того як вони себе ведуть, і під яким соусом подають. А підносять вони себе зухвало, впевнено і ефектно. І навряд чи хтось засумнівається в їх привабливості».⁴

Синонімом краси та впевненості в собі є сексуальність:

«Секрет найбажаніших в тому, що вони уміють бути жіночними і не приховують своєї сексуальності»⁵.

«Розвиваючи свою сексуальність, важливо стати впевненішою в собі і підвищити свою самооцінку»⁶.

«Завжди подавай себе, як особу, яка знає собі ціну, – впевнену, чуттєву і розкуту»⁷.

Ще одна риса, важлива для успішної жінки – жіночність, витонченість. У журналах, виданих («Единственная») до 2014 року, на цій рисі часто роблять акцент. Як і раніше, не дивлячись на формальну рівність перед законом, суспільна свідомість все ще відводить жінці другорядну роль, а також пов’язує з нею такі риси, як ніжність, жіночність:

«Раніше я рідко фарбувалась, купувала модний одяг. Жила так до 30 років і виглядала, чесно кажучи, як хлопець-підліток: коротка стрижка, кросівки, джинси, косуха. І особисте життя не клеїлось. Думала, нехай приймають мене такою, як є. І зустріла Його. І не помітила, як поступово

¹Единственная, № 1, январь, 2014 г., с. 2.

²Единственная, № 1, январь, 2014 г., с. 36.

³Единственная, № 1, январь, 2014 г., с. 66.

⁴Единственная, № 1, январь, 2014 г., с. 66.

⁵Единственная, № 1, январь, 2014 г., с. 64.

⁶Единственная, № 1, январь, 2014 г., с. 64.

⁷Единственная, № 1, январь, 2014 г., с. 65.

стала жіночною, штани змінила на спідниці, і полюбила каблуки...»¹.

Як бачимо, жіночність, витонченість є важливими рисами для жінки, а особливо успішної. На цьому постійно робиться акцент. Успішні жінки постійно подаються як жіночні, витончені та впевнені в собі. І одночасно з тим – ніжні. Так, стаття в одному з жіночих журналів, присвячена Маргарет Тетчер, називається «Зовсім не залізна леді»².

Важливою для жінки є і родина. В уже згаданій статті «Зовсім не залізна леді» робиться акцент на важливості для Маргарет Тетчер її родини. В статті вона постає не лише політиком і першою прем'єр-міністеркою Британії, але й матір'ю та дружиною. Ці два аспекти її життя, постають у статі як однаково важливі³.

«Жінка мріє кохати і бути коханою, готова багато чим пожертвувати заради інтересів сім'ї, навіть найактивніші з нас не такі амбіційні, як чоловіки...»⁴, – говориться в номері «Единственной».

«Сьогодні знову популярна роль хранительки вогнища, жінки все частіше орієнтуються на чоловіка, визнаючи його лідерство. З одного боку – прекрасно – нормальна, природна модель...»⁵.

Проте визнаючи лідерство чоловіка, жінка не «розчиняється» в ньому повністю, не стає його «тінню» або рабинею. У неї є своє, окреме життя, свої інтереси та захоплення.

«Дружина актора у всьому підтримує чоловіка, але... не забуває про себе. У Інни (мається на увазі Інесса Москвичова, дружина актора Анатолія Білого) свій бізнес, тому вона не тільки любляча дружина і мама, і успішна жінка»⁶, – наводиться в журналі приклад успішної жінки, яка поєднує і родину, і кар'єру.

З цієї фрази можна зрозуміти, що успішна жінка – це перш за все та, яка має свою власну успішну кар'єру. Проте однієї кар'єри недостатньо. Беручи інтерв'ю, або описуючи жінку, з якої варто брати приклад, обов'язково роблять акцент на її красі, доглянутості, впевненості в собі, привабливості. Невід'ємною частиною цього образу є і щаслива сім'я. Успішна жінка – це не лише співачка, телеведуча, акторка або бізнес-леді. Вона ще й дружина та матір. У неї також багато шанувальників. Так, у статті про Маргарет Тетчер сказано:

«Вона взагалі добре розуміла чоловіків у тому числі й тому, що наперекір побоюванням земляків,

¹Единственная, № 10, октябрь, 2013 г., с. 146.

²Единственная, № 10, октябрь, 2013 г., с. 108.

³Единственная, № 10, октябрь, 2013 г., с. 108.

⁴Единственная, № 10, октябрь, 2013 г., с. 3.

⁵Единственная, № 10, октябрь, 2013 г., с. 3.

⁶Единственная, № 10, октябрь, 2013 г., с. 98.

подобалась їм»¹.

Окрім того, велика увага в жіночих журналах приділялась взаємовідносинам з протилежною статтю. Майже всі жіночі журнали містять рубрики, присвячені різним проблемам стосунків. Більше того, в одному з журналів зазначається, що жінки мріють «кохати та бути коханими»². Отже, успішна жінка – це ще й кохана жінка, яка знаходиться в щасливих стосунках з гарним чоловіком.

Велика увага в жіночих журналах уділяється і догляду за дітьми. Про це пишуть в численних, присвячених цій темі, рубриках. Материнство подається теж як велике щастя для жінки. Так, в одному з журналів пишуть про «розкриття материнського інстинкту»³. А в інтерв'ю та статтях, присвячених видатним жінкам, нерідко пишуть і про те, якими вони є матерями.

Велика кількість кулінарних рецептів на сторінках жіночих журналів дозволяє зробити висновок, що приготування їжі, догляд за домом теж залишаються жіночою справою. Отже, успішна жінка – це та, яка поєднує в собі традиційну роль «матері» та «хранительки домашнього вогнища» з роллю жінки, яка збудувала свою власну успішну кар'єру. Вона вродлива, доглянута, впевнена в собі, сексуальна. Маючи чоловіка, не повністю «розчинюється» в ньому, а має і свої власні інтереси.

Деякі зміни в образ успішної жінки принесла і Революція Гідності. Вона посилила вплив в Україні західних цінностей, а тому роль «хранительки домашнього вогнища» відійшла на другий план. Куди більше зірок, інтерв'ю з якими публікують на сторінках жіночих журналів, заявляють, що підтримують рух за права жінок. Так, в інтерв'ю «Космополітен» про це заявили Кіра Рудик⁴ та співачка Лаура Марті⁵. Окремі статті цього журналу присвячуються рухові за права жінок. Тепер робиться більший акцент на впевненості в собі, любові до себе та свого тіла, з усіма його перевагами і недоліками. Так, в інтерв'ю з акторками Жіночого Кварталу зазначається:

«Краса – в унікальності кожної людини»⁶.

«...кожна жінка – особлива і гарна по-своєму. Не треба гнатися за штучними трендами. Треба

¹Єдинственная, № 10, октябрь, 2013 г., с. 110.

²Єдинственная, № 10, октябрь, 2013 г., с. 3.

³Єдинственная, № 10, октябрь, 2013 г., с. 10.

⁴Показати «клас» у чоловічій професії набагато краще, ніж бути сильною там, де від тебе цього очікують. URL: <https://www.cosmo.com.ua/kra-rudik-pokazati-klas-u-cholovchy-profes--nabagato-krashche-nzh-buti-silnoyu-tam-de-vd-tebe-cogo-chekayut/> (дата звернення: 04.02.2022).

⁵LauraMartіпро любов до джазу, життя після «Голосу країни» та роль жінки у сучасному суспільстві. URL: <https://www.cosmo.com.ua/laura-marti-pro-lyubov-do-dzhazu-zhittya-pslya-golosu-krani-ta-rol-zhnki-u-suchasnomu-susplstv/> (дата звернення: 02.02.2022).

⁶Ексклюзив: актриси «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

любити себе»¹.

Звичайно, раніше теж робився великий акцент на впевненості в собі. Проте зараз постійно наголошується на тому, що кожна людина – унікальна особистість, і не обов'язково намагатись відповідати якимось нереалістичним стандартам. Потрібно приймати себе такою, яка ти є, а якщо якась риса не подобається – міняти її. Найбільш яскраво це проявляється в інтерв'ю Марії Павлюк, моделі плюс сайз².

Отже, тепер успішна жінка – впевнена в собі, рішуча, наполеглива і працьовита. Вона побудувала власну успішну кар'єру і представлена радше в контексті «жінки-політика», «моделі» чи «співачки». Більше того, обираючи традиційно «чоловічі» професії успішна жінка ніби кидає виклик установленим нормам. Так, в інтерв'ю Кіри Рудик зазначено:

«Показати клас у чоловічій професії – набагато краще, ніж бути сильною там, де від тебе цього очікують»³.

Про боротьбу зі стереотипами розповідає в своєму інтерв'ю і Лаура Марті. Вона говорить, що з дитинства неодноразово стикалася з думкою про те, що місце жінки – на кухні, а успішна кар'єра в шоу-бізнесі зовсім не личить порядній жінці⁴. Знову-таки бачимо своєрідну боротьбу та виклик уставленим стереотипам.

В інтерв'ю Марії Павлюк, також зустрічаємо в деякій мірі боротьбу зі стереотипами та нав'язаними стандартами. Цього разу – стандартами краси. Вона неодноразово говорить про те, що раніше мала комплекси щодо своєї зайвої ваги. Але потім вирішила, що замість того, щоб комплексувати, потрібно змінитись. А те, що неможливо змінити – просто прийняти.

З одного боку, майже в кожному інтерв'ю робиться акцент на тому, що потрібно бути кращою версією себе. Але з другого боку – неодноразово робиться акцент на індивідуальності та унікальності кожної людини. І, самовдосконалюючись, не потрібно втрачати власної

¹Ексклюзив: актриси «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

²Маленька перемога великої дівчинки: інтерв'ю Марії Павлюк. URL: <https://www.cosmo.com.ua/malenka-peremoga-veliko-dvchinki-ntervyu-z-maryu-pavlyuk/> (дата звернення: 10.04.2022).

³Показати «клас» у чоловічій професії набагато краще, ніж бути сильною там, де від тебе цього очікують. URL: <https://www.cosmo.com.ua/kra-rudik-pokazati-klas-u-cholovchy-profes--nabagato-krashche-nzh-buti-silnoyu-tam-de-vd-tebe-cogo-chekayut/> (дата звернення: 04.02.2022)

⁴Laura Marti про любов до джазу, життя після «Голосу країни» та роль жінки у сучасному суспільстві. URL: <https://www.cosmo.com.ua/laura-marti-pro-lyubov-do-dzhazu-zhittya-pslya-golosu-krani-ta-rol-zhnki-u-suchasnomu-susplstv/> (дата звернення: 02.02.2022).

індивідуальності¹.

Тему фемінізму підіймає в своєму інтерв'ю і Діана Глостер:

«Ну, і звичайно ж, одна з мої головних місій – донести жінкам, що жінка може все. В нашому досить патріархальному суспільстві не вистачає здорового голосу фемінізму, де дівчина скаже про те, що не потрібно зраджувати своє «Я», свої справжні бажання»².

А в замітці «Секреты успеха Леди Гаги» зустрічаємо наступні слова:

«Деякі жінки віддають перевагу слідувати за чоловіками, деякі жінки віддають перевагу слідувати своїм мріям. Пам'ятайте, що ваша кар'єра не прокинеться одного разу, щоб сказати, що більше вас не любить»³.

Традиційні ж сімейні цінності, хоч і стають дещо другорядними, порівняно з новими віяннями, все ж не зникають повністю із сторінок жіночих журналів. Так, в інтерв'ю Марії Павлюк є такі слова:

«...родина – то найголовніше, що може бути в житті жінки»⁴.

«Жінки, які обирають в пріоритети сім'ю, сильніші. Я поясню. Люди, в яких є діти, серйозні зобов'язання і відповідальність не тільки за себе, не мають права на поразку»⁵.

При цьому сама Марія Павлюк давно стала символом боротьби проти нав'язаних стандартів краси та бодішеймінгом⁶.

Дещо схожі мотиви зустрічаємо і в інтерв'ю моделі та телеведучої Наталії Тимченко. Не дивлячись на власну успішну кар'єру, вона говорить про те, що родина для неї на першому місці.

«У мене завжди в пріоритеті була родина – мій чоловік, мої діти. І вже тільки коли я реалізувалася в сім'ї, тепер я можу реалізовуватись як особистість – займатися тим, що приносить мені задоволення і бути щасливою в цьому»⁷.

Подібні мотиви зустрічаємо і в інтерв'ю Інни Поперешнюк, співзасновниці «Нової Пошти»:

¹Маленька перемога великої дівчинки: інтерв'ю Марії Павлюк. URL: <https://www.cosmo.com.ua/malenka-peremoga-veliko-dvchinki-ntervyu-z-maryu-pavlyuk/> (дата звернення: 10.04.2022).

²Поки ти думаєш та намагаєшся наважитись, хтось поруч уже це робить»: Діана Глостер про успіх, новий трек, зйомки у Лос-Анджелесі і не тільки в інтерв'ю Cosmo. URL: <https://www.cosmo.com.ua/ntervyu-cosmo-dana-gloster-pronoviy-trek-zyomki-klpu-u-los-andzheles-simboz-muziki-ta-bloggerstva--ne-tlki/> (дата звернення: 01.04.2022).

³Секреты успеха леди Гаги. URL: <https://www.cosmo.com.ua/sekrety-uspeha-ledi-gagi/> (дата звернення: 01.03.2022).

⁴Маленька перемога великої дівчинки: інтерв'ю Марії Павлюк. URL: <https://www.cosmo.com.ua/malenka-peremoga-veliko-dvchinki-ntervyu-z-maryu-pavlyuk/> (дата звернення: 10.04.2022).

⁵Маленька перемога великої дівчинки: інтерв'ю Марії Павлюк. URL: <https://www.cosmo.com.ua/malenka-peremoga-veliko-dvchinki-ntervyu-z-maryu-pavlyuk/> (дата звернення: 10.04.2022).

⁶Маленька перемога великої дівчинки: інтерв'ю Марії Павлюк. URL: <https://www.cosmo.com.ua/malenka-peremoga-veliko-dvchinki-ntervyu-z-maryu-pavlyuk/> (дата звернення: 10.04.2022).

⁷Модель та телеведуча Наталія Тимченко про кар'єру, сім'ю та улюблений відпочинок. URL: <https://www.cosmo.com.ua/natalya-timchenko-promodelnu-kartu-smytutayublen-knizhki/> (дата звернення: 10.02.2022).

«Амбіції та серйозність я залишаю для бізнесу. При всій завантаженості, успішності і зовнішній моїй суворості у мене, як і у всіх дівчат, є слабкості... Я люблю увагу, хочу, щоб чоловік був лагідний до мене, підтримував і піклувався. Ніжність і жіночність може бути притаманна дівчині незалежно від наявності успішної кар'єри»¹.

Характеризує свій стиль як «жіночний» і Діана Глостер, а Анна Андрійчук-Завгородня в своєму інтерв'ю говорить про те, що сучасній жінці доводиться поєднувати кар'єру та родину:

«Скільки турбот витримує тендітна дівчинка на своїх плечах. Ми і готуємо, і прибираємо, і працюємо, ведемо бізнес, слідкуємо за фігурою і зовнішністю, народжуємо і виховуємо дітей, підтримуємо своїх половинок і віддаємо їм свою енергію»².

Тобто, нові тенденції фемінізму та боротьби за права жінок не повністю витісняють традиційні цінності та роль жінки як хранительки домашнього вогнища. За жінкою залишають право вибору, на який саме образ вона буде рівнятись – чи вона буде будувати кар'єру, чи все ж таки обере родину. Проте варто зазначити і той факт, що всі жінки, у яких за останній час брав інтерв'ю «Космополітен», мали власну успішну кар'єру. Переважно це блогерки, співачки чи моделі. Але трапляються і політкіні (Кіра Рудик), журналістки (Яніна Соколова), художниці (Уляна Нешева). Тобто пріоритет все ж робиться на кар'єру і досягнення поставлених цілей саме у професійному плані. Хоча надавати деяку перевагу родині перед кар'єрою теж не заборонено. Успішна жінка цілком може бути і ніжною, і жіночною, і витонченою.

З цим традиційним образом в деякій мірі пов'язана ще одна риса успішної жінки. Це доглянутість. Успішна жінка приділяє багато уваги своїй зовнішності. Так, цій темі повністю присвячена стаття «Сельдерей, йога и здоровый сон: 46-летняя Кейт Мосс впервые раскрыла свои секреты молодости»³. Це говорить нам про те, що успішна жінка виглядає гарно у будь-якому віці. Подібні ж меседжі є в інтерв'ю актрис Жіночого Кварталу:

«Я почала любов до себе з втрати зайвих кілограм (а саме 50 кг) і зміни кольору волосся»⁴.

¹Соосновательница «Нова пошта» Інна Поперешнюк: о бизнесе, мужчинах и вдохновении. URL: <https://www.cosmo.com.ua/soosnovatelnica-novoy-rochti-inna-popereshnyuk-o-biznese-muzhchinah-i-vдохновении/> (дата звернення: 22.02.2022).

²Девочки рулят: Настя Каменских, Леся Никитюк, Даша Астафьева и другие звезды о дружбе и girlpower. URL: <https://www.cosmo.com.ua/devochki-rulyat-nastya-kamenskih-lesya-nikityuk-dasha-astafeva-i-drugie-zvezdi-o-druzhbe-i-girl-power/> (дата звернення: 01.05.2022).

³Сельдерей, йога и здоровый сон: 46-летняя Кейт Мосс впервые раскрыла свои секреты молодости. URL: <https://www.cosmo.com.ua/selderey-yoga-i-zdoroviy-son-46-letnyaya-keyt-moss-vpervie-raskrila-svoi-sekrety-molodosti/> (дата звернення: 01.04.2022).

⁴Ексклюзив: актрисы «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

Та Марії Павлюк:

«Я закликаю кожен дівчину не доводити себе до ожиріння. Але важити 40 кілограмів, вибачте мені, це ненормально»¹.

«Некомфортно з новою вагою? Борися! Займайся спортом, переглянь харчування. А якщо тобі добре у своєму нестандартному тілі, але ти зустрічаєшся з громадським осудом, не лінуйся тренувати характер. Навчися не сприймати думки, які тебе не стосуються»².

«...ніхто не каже про неконтрольоване вживання фастфуду, ніхто не популяризує лінощі тіла та душі»³.

Окрім того, жіночі журнали все ще містять численні статті, які стосуються догляду за собою. Отже, успішна жінка приділяє достатньо уваги цьому. Але в той же час вона не завжди вписується в нав'язані стандарти краси. Успішна жінка не рахує фанатично кожен кілограм, і, тим паче, не пожертвує заради зовнішності здоров'ям. Скоріше навпаки – догляд за собою передбачає перш за все піклування про власне здоров'я. Про це говориться в інтерв'ю Марії Павлюк:

«...все індивідуально, головне – навчитися слухати власне тіло. Воно підкаже»⁴.

А також в статті «Сельдерей, йога и здоровый сон: 46-летняя Кейт Мосс впервые раскрыла свои секреты молодости».

«Прокидаюсь о восьмій ранку, якщо посплю менше 8 годин, вдень почуваю себе погано» – зізнається Кейт в інтерв'ю Elle⁵.

«Зняти стрес і зосередитися їй допомагає йога»⁶.

Подібні меседжі зустрічаємо і в інтерв'ю Насті Каменських («О творчестве и личном: эксклюзивное интервью Насти Каменских для cosmo.com.ua»). Так, співачка згадує про те, що вона активно займається спортом, а також пропагує здоровий образ життя. Також вона говорить про авторський проект «Rockyourbody», орієнтований переважно на жіночу аудиторію. Цей проект

¹Маленька перемога великої дівчинки: інтерв'ю Марії Павлюк. URL: <https://www.cosmo.com.ua/malenka-peremoga-veliko-dvchinki-ntervyu-z-maryu-pavlyuk/>(дата звернення: 10.04.2022).

²Маленька перемога великої дівчинки: інтерв'ю Марії Павлюк. URL: <https://www.cosmo.com.ua/malenka-peremoga-veliko-dvchinki-ntervyu-z-maryu-pavlyuk/>(дата звернення: 10.04.2022).

³Маленька перемога великої дівчинки: інтерв'ю Марії Павлюк. URL: <https://www.cosmo.com.ua/malenka-peremoga-veliko-dvchinki-ntervyu-z-maryu-pavlyuk/>(дата звернення: 10.04.2022).

⁴Маленька перемога великої дівчинки: інтерв'ю Марії Павлюк. URL: <https://www.cosmo.com.ua/malenka-peremoga-veliko-dvchinki-ntervyu-z-maryu-pavlyuk/>(дата звернення: 10.04.2022).

⁵Сельдерей, йога и здоровый сон: 46-летняя Кейт Мосс впервые раскрыла свои секреты молодости. URL: <https://www.cosmo.com.ua/selderey-yoga-i-zdoroviy-son-46-letnyaya-keyt-moss-vpervie-raskrila-svoi-sekrety-molodosti/>(дата звернення: 01.04.2022).

⁶Сельдерей, йога и здоровый сон: 46-летняя Кейт Мосс впервые раскрыла свои секреты молодости. URL: <https://www.cosmo.com.ua/selderey-yoga-i-zdoroviy-son-46-letnyaya-keyt-moss-vpervie-raskrila-svoi-sekrety-molodosti/>(дата звернення: 01.04.2022).

пропагує здоровий образ життя¹.

Як бачимо, куди більший акцент, ніж на привабливу зовнішність, тут робиться комфорт самої жінки. На першому місці – саме він. Все інше є більш другорядним.

Отже, успішна жінка піклується про власне здоров'я та приділяє багато уваги свої зовнішності. Але в той же час вона не ганяється за нав'язаними стандартами. Зірки в своїх інтерв'ю нерідко розповідають про власні комплекси та акцентують на тому, що їх зовнішність неідеальна. Це наближає їх до читачок журналів і ніби говорить про те, що навіть багаті, знамениті, успішні жінки, у яких є шанувальники теж неідеальні. Вони мають багато недоліків. Але їх все одно люблять. Весь секрет – це любов до себе та впевненість у собі, своїй привабливості та сексуальності.

«...нам здається, що всі навколо тільки і дивляться на наші «проблеми». Ні, їх бачимо тільки ми самі»².

«У мене в школі була дівчинка. Якщо чесно і без образ, вона була ніяка. Були дівчата набагато ефектніші і вродливіші. Але! З найкращими хлопчиками зустрічалась саме вона»³.

Показовим є інтерв'ю акторки Кейт Уінслет. З одного боку, говориться, що вона «яскравий приклад жінки, яка стає тільки краще з віком⁴», але з другого боку «вона ніколи не підлаштовувала себе під загальноприйняті стандарти краси⁵». Більше того, «Кейт по праву можна назвати представительницею движения бодипозитив, а недавно вона вовсе призналась, что не вставала на весы больше 10 лет⁶». В самому інтерв'ю загалом ідеться про те, що потрібно приймати себе такою, як ти є. Кейт навіть зізнається у власних недоліках⁷:

«У мене неідеальні груди, целюліт, і все-таки, я дуже спокуслива»⁸.

«Після пологів у мене складки на животі – це нормально. І я не завжди захоплююсь своїм

¹Ексклюзивное интервью Насти Каменских для cosmo.com.ua. URL: <https://www.cosmo.com.ua/o-tvorchestve-i-lichnom-eksklyuzivnoe-intervyu-nasti-kamenski-dlya-cosmocomua/> (дата звернення 01.03.2022).

²Ексклюзив: актрисы «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

³Ексклюзив: актрисы «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

⁴«У меня не идеальная грудь, целлюлит, и все-таки я очень соблазнительная»: лучшие цитаты Кейт Уинслет, которые помогут полюбить себя. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eti-citati-keyt-uinslet-pomogut-tebe-polyubit-sebya/> (дата звернення: 10.05.2022).

⁵«У меня не идеальная грудь, целлюлит, и все-таки я очень соблазнительная»: лучшие цитаты Кейт Уинслет, которые помогут полюбить себя. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eti-citati-keyt-uinslet-pomogut-tebe-polyubit-sebya/> (дата звернення: 10.05.2022).

⁶«У меня не идеальная грудь, целлюлит, и все-таки я очень соблазнительная»: лучшие цитаты Кейт Уинслет, которые помогут полюбить себя. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eti-citati-keyt-uinslet-pomogut-tebe-polyubit-sebya/> (дата звернення: 10.05.2022).

⁷«У меня не идеальная грудь, целлюлит, и все-таки я очень соблазнительная»: лучшие цитаты Кейт Уинслет, которые помогут полюбить себя. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eti-citati-keyt-uinslet-pomogut-tebe-polyubit-sebya/> (дата звернення: 10.05.2022).

⁸«У меня не идеальная грудь, целлюлит, и все-таки я очень соблазнительная»: лучшие цитаты Кейт Уинслет, которые помогут полюбить себя. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eti-citati-keyt-uinslet-pomogut-tebe-polyubit-sebya/> (дата звернення: 10.05.2022).

відображенням в дзеркалі»¹.

Але тим не менше, акторка все одно «спокуслива» та «яскравий приклад жінки, яка стає тільки краще з віком»². Отже, успішна жінка може будь-якою – високою чи мініатюрною, худою чи повною. Вона впевнена в собі, а тому на її недоліки не звертають уваги.

Проте вона завжди доглянута та як правило приділяє велику увагу своїй зовнішності.

Власне, про впевненість у собі як невід'ємну частину сексуальності та спокусливості писали і раніше. Але тоді на цьому робився менший акцент. Велике значення для образу успішної жінки мали ніжність, витонченість, жіночність. Тепер же вони є більш другорядними, порівняно з впевненістю в собі та любов'ю до себе. Так, одна зі статей «Космополітен» навіть має назву «Бодипозитив: почему это течение спасет нас всех»³. Це рух, що пропагує любов до себе та прийняття свого тіла, яким би воно не було.

Пов'язані із впевненістю в собі та любов'ю до себе самовираження та індивідуалізм. Тому на сторінках жіночих журналів велика увага приділяється їм. Так, інтерв'ю співачок Jerry Heil та Анни Трінчер навіть носить назву «Свобода бути собою». Співачки в цьому інтерв'ю акцентують на тому, що потрібно бути в першу чергу собою і не звертати увагу на думку оточуючих:

«Для мене самовираження – це не боятися показати світу справжню себе, при чому у всіх сенсах: характері, зовнішності, поглядах, переконаннях. А це неможливо без повного розуміння та прийняття самої себе, тому починати треба саме звідси. Легко бути собою, коли ти вмієш правильно розставляти пріоритети – спочатку ти та твої межі, потім – думка та бажання оточуючих»⁴.

«Самовираження – це відсутність страху бути собою. Якщо цього страху немає, бути собою природно і приємно»⁵.

Про самовираження говорить в своєму інтерв'ю і Діана Глостер⁶. Для неї спосіб самовираження – це мода. Окрім того, про передавання індивідуальності кожної людини через моду говорить і

¹«У меня не идеальная грудь, целлюлит, и все-таки я очень соблазнительная»: лучшие цитаты Кейт Уинслет, которые помогут полюбить себя. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eti-citati-keyt-uinslet-pomogut-tebe-polyubit-sebya/> (дата звернення: 10.05.2022).

²«У меня не идеальная грудь, целлюлит, и все-таки я очень соблазнительная»: лучшие цитаты Кейт Уинслет, которые помогут полюбить себя. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eti-citati-keyt-uinslet-pomogut-tebe-polyubit-sebya/> (дата звернення: 10.05.2022).

³Бодипозитив: почему это течение спасет нас всех. URL: <https://www.cosmo.com.ua/bodipozitiv-pochemu-eto-techenie-spaset-nas-vseh/> (дата звернення: 11.06.2022).

⁴Свобода бути собою: Анна Трінчер і Jerry Heil про самовираження та girlpower. URL: <https://www.cosmo.com.ua/svoboda-buti-soboyu-anna-trincher-i-jerry-heil-pro-samovirazhennya-ta-girl-power/> (дата звернення: 20.04.2022).

⁵Свобода бути собою: Анна Трінчер і Jerry Heil про самовираження та girlpower. URL: <https://www.cosmo.com.ua/svoboda-buti-soboyu-anna-trincher-i-jerry-heil-pro-samovirazhennya-ta-girl-power/> (дата звернення: 20.04.2022)..

⁶Поки ти думаєш та намагаєшся наважитись, хтось поруч уже це робить»: Діана Глостер про успіх, новий трек, зйомки у Лос-Анджелесі і не тільки в інтерв'ю Cosmo. URL: <https://www.cosmo.com.ua/ntervyu-cosmo-dana-gloster-pronoviy-trek-zyomki-klpu-u-los-andzheles-simboz-muziki-ta-bloggerstva--ne-tlki/> (дата звернення: 01.04.2022).

фешн-стилістка Аліна Фролова:

«Загляньте в інтернет на найстильніших зірок сьогодні – їх одяг і аксесуари завжди виглядають як окремий образ, який не тільки говорить про те, що вони знають «як», але й передають їх настрої і характер»¹.

«Чи відчуваєш ти, що «ти» – ще «ти» в цій одежі. Це дуже важливо»².

Самовираження, зокрема через одяг – один із способів показати свою індивідуальність. В журналах постійно наголошується на тому, як важливо бути собою.

Індивідуалізм та самовираження як риси успішної жінки на сторінках глянцевого журналу теж поширилися під впливом Революції Гідності, оскільки ліберальне західноєвропейське суспільство засноване на індивідуалізмі і на цінності особистості, тоді як авторитарне радянське суспільство було орієнтоване саме на колектив.

Але успішна жінка – це не лише індивідуальна особистість, яка не боїться бути собою. Вона максимально наближена до своїх читачок. Це не якийсь фантастичний, нереальний образ. Він ніби постійно наголошує – «ти теж можеш бути такою, як я». Про це вже було згадано вище – кінозірка, власниця декількох «Оскарів» Кейт Уінслет відкрито розповідає про свої комплекси та свою неідеальну зовнішність³.

Окрім неї, про це розказали Марія Павлюк, Jerry Neil, Анна Трінчер, Олександра Зарицька (солістка гурту «Казка») та багато інших. Нерідко зірки навіть зізнаються в тому, які саме це комплекси. Так, спортсменка Анна Ризатдінова говорить про те, що вона хотіла змінити зовнішність. І тут же уточнює, що саме їй не подобалося в собі:

«Не одного разу розповідала, що комплексувала через свої ноги. Мені здавалося, що вони недостатньо довгі для художньої гімнастики. Але були у мене й інші претензії до себе»⁴.

Любові до себе та боротьбі з комплексами повністю присвячене інтерв'ю актрис Жіночого Кварталу.

«В сучасному світі ми часто забуваємо, як важливо бути самим собою і як прекрасно ми

¹Аліна Фролова о работе в фэшн-индустрии. URL: <https://www.cosmo.com.ua/alina-frolova-o-rabota-v-feshn-industrii/> (дата звернення: 05.05.2022).

²Аліна Фролова о работе в фэшн-индустрии. URL: <https://www.cosmo.com.ua/alina-frolova-o-rabota-v-feshn-industrii/> (дата звернення: 05.05.2022).

³«У меня не идеальная грудь, целлюлит, и все-таки я очень соблазнительная»: лучшие цитаты Кейт Уинслет, которые помогут полюбить себя. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eti-citati-keyt-uinslet-pomogut-tebe-polyubit-sebya/> (дата звернення: 10.05.2022).

⁴«Я хотела изменить свою внешность», – Анна Ризатдинова о своих комплексах и влиянии соцсетей. URL: <https://www.cosmo.com.ua/ya-hotela-izmenit-svoyu-vneshnost-anna-rizatdinova-o-svoih-kompleksah-i-vliyanii-socsetey/> (дата звернення: 15.05.2022).

виглядаємо справжніми. Дивлячись на картинки в інстаграмі, жінки хочуть відповідати трендами і моді. Важливо розуміти, що краса в унікальності кожної людини»¹.

«...показали, що кожна жінка – особлива і гарна по-своєму. Не треба гнатися за штучними трендами. Треба полюбити себе»².

Актриса Жіночого Кварталу розповідають не лише про любов до себе, що є невід’ємною частиною образу успішної жінки. Вони розповідають про те, що навіть їм, відомим та успішним, любов до себе давалась непросто. Вони вчилися любити себе протягом багатьох років.

«Мені знадобилось років 10, щоб полюбити себе»³.

«Я переросла свої комплекси. Це був природний процес дорослішання»⁴.

«Точного рецепту любові до себе я не знаю, тому що тільки вчуся себе приймати»⁵.

Більше того, у них навіть були комплекси. Зокрема, одне з питань яке ставили акторкам «Жіночого Кварталу», звучало так: «как борешься с комплексами?»⁶

І акторки розповідають і про боротьбу з комплексами, і, власне про самі комплексами. Вони успішні, багаті, вони досягли всіх своїх цілей. Але вони, як і звичайні жінки, мають свої комплекси.

«У мене був комплекс в дитинстві моїм носом. Та і в цілому, із зовнішністю»⁷.

«Моя літера «р» – це був серйозний комплекс. Я прийняла це. Оскільки я не можу ніяк вплинути на це, зробила своєю родзинкою»⁸.

Від часів відновлення незалежності до Революції Гідності жіночі журнали нерідко писали про

¹Ексклюзив: актриси «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

²Ексклюзив: актриси «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

³Ексклюзив: актриси «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

⁴Ексклюзив: актриси «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

⁵Ексклюзив: актриси «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

⁶Ексклюзив: актриси «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

⁷Ексклюзив: актриси «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

⁸Ексклюзив: актриси «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

важливість впевненості в собі та любові до себе. Але тоді на цьому не робився такий акцент. Зірки не говорили про власні комплекси та недоліки так відкрито.

Більш «приземленим» успішну жінку робить акцент на тому, що вона зробила себе сама, а до цього була такою ж звичайною, як і всі інші. Так, Марія Павлюк в своєму інтерв'ю говорить, що до участі в шоу «Модель XL» на 1+1 вона жила звичайним життям – вчилася в університеті, підробляла¹.

Про те, що вона всього досягла лише власними силами говорить в своєму інтерв'ю і Діана Глостер. Більше того, вона говорить, що вважає своєю головною місією «натхнення людей» та їх мотивацію «на досягнення своїх справжніх бажань та цілей»².

Аліна Фролова, відома модна дизайнерка теж розповідає про ті часи, коли її ніхто не знав.

«Робота з великими дизайнерами, брендами і зірками прийшла далеко не відразу»³.

Це наближає нас до ще однієї риси успішної жінки – працелюбність. Але це не та працелюбність, яка оспівувалась на сторінках «Селянки», «Робітниці» чи «Радянської жінки». Це вже не праця на благо майбутнього соціалістичної Батьківщини, на благо колективу, не перевиконання норми на заводі чи при збиранні урожаю в колгоспі. Тепер це праця на саму себе, на досягнення своєї мрії та цілей. Віднині успішна жінка працює в першу чергу на себе, а потім уже на суспільне благо. Про це говорять Діана Глостер («Поки ти думаєш та намагаєшся наважитись, хтось поруч уже це робить»: Діана Глостер про успіх, новий трек та зйомки в Лос-Анджелесі»⁴), Аліна Фролова («Алина Фролова о работе в фэшн-индустрии»⁵), Анна Трінчер («Только трудолюбивые люди достигают вершин»: 5 секретов успеха певицы, актрисы и блогера-миллионника Анны Тринчер»⁶), та багато інших.

При цьому робота не повинна здаватись якоюсь каторгою. Вона має приносити задоволення.

¹Маленька перемога великої дівчинки: інтерв'ю Марії Павлюк. URL: <https://www.cosmo.com.ua/malenka-peremoga-veliko-dvchinki-ntervyu-z-maryu-pavlyuk/> (дата звернення: 10.04.2022).

²Поки ти думаєш та намагаєшся наважитись, хтось поруч уже це робить»: Діана Глостер про успіх, новий трек, зйомки у Лос-Анджелесі і не тільки в інтерв'ю Cosmo. URL: <https://www.cosmo.com.ua/ntervyu-cosmo-dana-gloster-pronoviy-trek-zyomki-klpu-u-los-andzheles-simboz-muziki-ta-bloggerstva--ne-tlki/> (дата звернення: 01.04.2022).

³Алина Фролова о работе в фэшн-индустрии. URL: <https://www.cosmo.com.ua/alina-frolova-o-rabota-v-feshn-industrii/> (дата звернення: 05.05.2022).

⁴Поки ти думаєш та намагаєшся наважитись, хтось поруч уже це робить»: Діана Глостер про успіх, новий трек, зйомки у Лос-Анджелесі і не тільки в інтерв'ю Cosmo. URL: <https://www.cosmo.com.ua/ntervyu-cosmo-dana-gloster-pronoviy-trek-zyomki-klpu-u-los-andzheles-simboz-muziki-ta-bloggerstva--ne-tlki/> (дата звернення: 01.04.2022).

⁵Алина Фролова о работе в фэшн-индустрии. URL: <https://www.cosmo.com.ua/alina-frolova-o-rabota-v-feshn-industrii/> (дата звернення: 05.05.2022).

⁶Только трудолюбивые люди достигают вершин»: 5 секретов успеха певицы, актрисы и блогера-миллионника Анны Тринчер. URL: <https://www.cosmo.com.ua/5-sekretov-uspeha-pevici-aktrisi-i-blogera-millionnika-anni-trincher/> (дата звернення: 04.04.2022).

«Благо працювати до знемоги часто навіть приємно, якщо займаєшся улюбленою справою¹», – говориться в інтерв'ю Аліни Фролової. Схожий меседж транслюється в інтерв'ю Діани Глостер:

«Треба реалізовуватись максимально і дійсно робити в цьому житті те, чим ти гориш, те, що змушує любити цей світ, відчувати, що ти потрібна і бути просто щасливою»².

Схожий мотив зустрічаємо в статті «Секреты успеха Леди Гаги». Одне з перших правил – «Полностью растворятся в работе»:

«Я зосереджена на роботі. Я постійно створюю. Я дуже занята дівчина. Я живу і дихаю своєю роботою. Я люблю те, що роблю. Тут немає зупинок. Я не створюю славу. Слава створює мене»³.

Окрім того, в цій замітці описані й інші характерні для образу успішної жінки в глянцеvih журналах – упевненість в собі, уміння не звертати уваги на думку оточуючих.

Про те, що робота має приносити задоволення говорить і тату-майстриня та художниця Уляна Нешева («Ульяна Нешева о самовыражении, искусстве тату и моментах, которые надо учесть перед первой татуировкой»⁴), співачка Лаура Марті (Laura Marti про любов до джазу, життя після «Голосу країни» та роль жінки у сучасному суспільстві»⁵), блогерка Барвіна («Хочу дарить улыбки и делать жизни людей лучше» – Барвина о блогерстве, моде и вдохновении»⁶) та багато інших. Успішна жінка може займатися чим завгодно – лише б їй це подобалось. Так, в одному з інтерв'ю героїня навіть зізнається, що їй навіть не доводиться працювати, оскільки їй подобається те, чим вона займається.

Звичайно, ідея любові до своєї роботи присутня і в радянських жіночих журналах. Так, одна з дівчат у своєму листі редакції пише, що робота – єдина її розрада від нещасного кохання⁷. Але то була любов до роботи на благо суспільства. Тепер же це робота виключно на себе. Основний меседж, який транслюють сучасні глянцеvi журнали – «ти можеш займатися чим завгодно, головне, щоб тобі це подобалось. Багато працюй, і тоді зможеш стати успішною». При цьому успіх не завжди включає в себе, наприклад, багатство. Щоб вважатися успішною, необов'язково бути мільйонеркою.

¹Алина Фролова о работе в фэшн-индустрии. URL: <https://www.cosmo.com.ua/alina-frolova-o-rabota-v-feshn-industrii/> (дата звернення: 05.05.2022).

²Поки ти думаєш та намагаєшся наважитись, хтось поруч уже це робить»: Діана Глостер про успіх, новий трек, зйомки у Лос-Анджелесі і не тільки в інтерв'ю Cosmo. URL: <https://www.cosmo.com.ua/ntervyu-cosmo-dana-gloster-pronoviy-trek-zyomki-klpu-u-los-andzheles-simboz-muziki-ta-bloggerstva--ne-tlki/> (дата звернення: 01.04.2022).

³Секреты успеха леди Гаги. URL: <https://www.cosmo.com.ua/sekrety-uspeha-ledi-gagi/> (дата звернення: 01.03.2022).

⁴Ульяна Нешева о самовыражении, искусстве тату и моментах, которые надо учесть перед первой татуировкой. URL: <https://www.cosmo.com.ua/ulyana-nesheva-o-samovirazhenii-iskusstve-tatu-i-momentah-kotorie-nado-uchest-pered-pervoy-tatuirovkoy/> (03.03.2022).

⁵LauraMarti про любов до джазу, життя після «Голосу країни» та роль жінки у сучасному суспільстві. URL: <https://www.cosmo.com.ua/laura-marti-pro-lyubov-do-dzhazu-zhittya-pslya-golosu-krani-ta-rol-zhnki-u-suchasnomu-susplstv/> (дата звернення: 02.02.2022).

⁶Хочу дарить улыбки и делать жизни людей лучше» – Барвина о блогерстве, моде и вдохновении. URL: <https://www.cosmo.com.ua/hochu-darit-ulibki-i-delat-zhizn-lyudey-luchshe--barvina-o-bloggerstve-mode-i-vdohnovenii/> (дата звернення 01.02.2022).

⁷Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., с. 24.

Можна належати і до середнього класу. Так, журналістка Наталія Фібриг проекту «Ті, що вражають» розповіла наступну історію:

«Нещодавно син задав мені питання, яке кинуло мене в короткотерміновий ступор. Я захоплено переконувала його в потребі добре вчитися і бути амбіційним, на що він провокаційно спитав: «Мама, оскільки ти така розумна, чому ти не мільйонер?». Нахаба, звичайно, але питання має право бути. Я тоді вперше задумалась, чи хотіла я цього? Чи прагнула я до високих заробітків чи до чогось іншого? Фінансовий аспект був важливим, але не №1. В першу чергу, мені дуже хотілось працювати журналістом з Європи і обов'язково для україномовного каналу»¹.

В цьому уривку прямо говориться, що ця жінка не є мільйонеркою. Але, тим не менше, вона є героїнею проекту «Ті, що вражають» і її образ подається нам як образ успішної жінки. Вона говорить про те, що зовсім не хотіла цього. У Наталії Фібриг були інші цілі – і вона їх досягла.

В жодному інтерв'ю не робиться акцент на фінансовому благополуччі. Скоріше їх героїні досягли своїх цілей. Отже, успішна жінка – це та, що досягла своїх цілей. Серед них не обов'язково має бути багатство. Тут повертаємося до згаданої вище постмодерністської концепції успіху – успішна людина – це та, що досягла своїх цілей.

Проте для того, щоб бути успішною в очах соціуму недостатньо просто сказати «у мене і так все добре». Це може зробити кожна людина. Успішна ж людина, зокрема успішна жінка має поставити собі цілі та досягти їх великими зусиллями. Не кожна людина це робить. Але кожна на це здатна – такий основний меседж сучасних жіночих журналів.

Отже, основні риси успішної жінки – працелюбність, наполегливість у досягненні своїх цілей, впевненість у собі, віра в себе та любов до себе. Риси, без яких, власне, неможливо досягти успіху. Окрім того, цей образ – не віддалений, нереальний чи фантастичний. Він максимально наближений до своїх читачок. Зірки мають свої слабкості та комплекси, які не приховують. А ще вони нерідко спілкуються зі своїми прихильниками. Так, про це згадується в інтерв'ю Насті Каменських:

«Я вдячна своїм шанувальникам за те, що не дивлячись на ситуацію з карантином, ми продовжували активно підтримувати зв'язок один з одним...»².

¹«Ті, що вражають»: 5 життєвих правил Натаалії Фібріг. URL: <https://www.cosmo.com.ua/t-shcho-vrazhayut-5-zhiznennih-pravil-natali-fibrig/> (дата звернення: 04.05.2022).

²Ексклюзивне інтерв'ю Насті Каменських для cosmo.com.ua. URL: <https://www.cosmo.com.ua/o-tvorchestve-i-lichnom-eksklyuzivnoe-intervyu-nasti-kamenski-dlya-cosmocomua/> (дата звернення 01.03.2022).

«...я з радістю ділюсь з підписниками різними порадами»¹.

Як бачимо, вона постає перед нами людиною, яка наближена до своєї аудиторії, своїх шанувальників і зовсім не відділяє себе від них.

Це риси, властиві кожній, без винятку успішній жінці на сторінках жіночого журналу. Також до таких риси слід віднести постійний саморозвиток.

Інші ж риси можуть бути характерними лише для певної кількості успішних жінок. Так, в багатьох інтерв'ю згадується догляд за собою, і, що головне – здоровий образ життя. Хоч не завжди, але дуже часто успішна жінка веде здоровий образ життя. Це нерозривно пов'язано з доглядом за собою. Відтепер успішна жінка, якщо слідує за собою, то в першу чергу це виявляється в здоровому образі життя. Так, Кейт Мосс молодіше виглядає у свої 46 років саме завдяки «здоровим звичкам»². Не менш важливою для успішної жінки є і власна кар'єра. На сторінках жіночих журналів ми не зустрінемо жінки, яка її не побудувала. Це не може бути дружина якогось впливового бізнесмена чи політика, яка завжди була поряд з ним, допомагала йому, залишаючись при цьому в тіні.

Доволі поширеною темою на сторінках жіночих журналах є фемінізм. На його підтримку висловлювалися Діана Глостер³, Лаура Марті⁴, Кіра Рудик⁵, та інші.

Але, разом з тим не повністю зникають зі сторінок глянцю і традиційні сімейні цінності. Деякі жінки говорять про важливість для них сім'ї.

Тобто, успішна жінка може бути якою завгодно. Вона може виглядати як завгодно і мати будь-який характер. Тому говорити про єдиний образ успішної жінки було б невірним. Цих образів декілька.

Це може бути образ успішної селфмейд вумен. Для неї характерні такі риси, як впевненість у собі, любов до себе, прийняття себе такою, як є. А також працелюбність та наполегливість. Окрім того, ця жінка частіше за все підтримує феміністичні рухи та ставить кар'єру вище родини і

¹Ексклюзивное интервью Насти Каменских для cosmo.com.ua. URL: <https://www.cosmo.com.ua/o-tvorchestve-i-lichnom-eksklyuzivnoe-intervyu-nasti-kamenski-dlya-cosmocomua/> (дата звернення: 01.03.2022).

²Сельдерей, йога и здоровый сон: 46-летняя Кейт Мосс впервые раскрыла свои секреты молодости. URL: <https://www.cosmo.com.ua/selderey-yoga-i-zdoroviy-son-46-letnyaya-keyt-moss-vpervie-raskrila-svoi-sekreti-molodosti/> (дата звернення: 01.04.2022).

³Поки ти думаєш та намагаєшся наважитись, хтось поруч уже це робить»: Діана Глостер про успіх, новий трек, зйомки у Лос-Анджелесі і не тільки в інтерв'ю Cosmo. URL: <https://www.cosmo.com.ua/intervyu-cosmo-dana-gloster-pronoviy-trek-zyomki-klpu-u-los-andzheles-simboz-muziki-ta-bloggerstva--ne-tlki/> (дата звернення: 01.04.2022).

⁴Laura Marti про любов до джазу, життя після «Голосу країни» та роль жінки у сучасному суспільстві. URL: <https://www.cosmo.com.ua/laura-marti-pro-lyubov-do-dzhazu-zhittya-pslya-golosu-krani-ta-rol-zhnki-u-suchasnomu-susplstv/> (дата звернення: 02.02.2022).

⁵Показати «клас» у чоловічій професії набагато краще, ніж бути сильною там, де від тебе цього очікують. URL: <https://www.cosmo.com.ua/kra-rudik-pokazati-klas-u-cholovchy-profes--nabagato-krashche-nzh-buti-silnoyu-tam-de-ud-tebe-cogo-chekayut/> (дата звернення: 04.02.2022).

намагається показати іншим жінкам, що вони на все здатні (про це, зокрема говорить Діана Глостер)¹.

Така жінка буквально «горить» тим, чим займається, живе своєю роботою. Так, як зазначається в «Секретах успіху Леді Гаги»:

До цього типу можна віднести образи Діани Глостер, Кіри Рудик, Лаури Марті, Леді Гаги («Секрети успіху Леді Гаги»²) та деяких інших. Вони показані нам передусім як успішні в професійній сфері та, окрім того, говорять про гендерну рівність. Зокрема Кіра Рудик та Лаура Марті говорять про стереотипи, з якими їй довелося стикнутись. Ці жінки не показані нам як дружини чи матері. Ми не знаємо нічого ні про дітей чи чоловіка Кіри Рудик або Лаури Марті.

Але Діана Глостер в інтерв'ю згадує свого хлопця, разом з яким вона знімала кліп на свою пісню. Хоча знову-таки – вони неодружені і дітей в них скоріш за все немає. Ми не знаємо, якою вона була б дружиною чи матір'ю. Вона навіть нічого не говорить про це. Діана Глостер показана нам перш за все як та, що побудувала успішну кар'єру в тій сфері, яка була їй близька. Те ж саме можна сказати і про Лауру Марті. Але вона, окрім того, ще й згадує про стереотипи, з якими їй доведеться стикнутись.

В інтерв'ю ж Кіри Рудик робиться акцент на тому, що вона при виборі професії ніби кидала виклик усталеним нормам. Так, вона говорить, що вибрала сферу ІТ через те, що в ній на той час було мало жінок і взагалі вважалося, що ІТ не для жінок³.

До другого типу слід віднести ті образи, в яких поєднуються традиційний образ жінки та нові віяння. Вони з одного боку, побудували успішну кар'єру. Але з другого – щасливі в особистому житті. Яскравий приклад таких образів – Наталія Тимченко та Інна Поперешнюк. Так, з одного боку, Наталія Тимченко як успішна модель. А з другого – вона зазначає, що для неї є важливою родина⁴. Більше того, родина для неї на першому місці – важливіша навіть за кар'єру.

Інна Поперешнюк в своєму інтерв'ю показана нам не лише як успішна бізнес-леді. Вона

¹Поки ти думаєш та намагаєшся наважитись, хтось поруч уже це робить»: Діана Глостер про успіх, новий трек, зйомки у Лос-Анджелесі і не тільки в інтерв'ю Cosmo. URL: <https://www.cosmo.com.ua/ntervyu-cosmo-dana-gloster-pronoviy-trek-zyomki-klpu-u-los-andzheles-simboz-muziki-ta-bloggerstva--ne-tlki/> (дата звернення: 01.04.2022).

²Секрети успеха леді Гаги. URL: <https://www.cosmo.com.ua/sekrety-uspeha-ledi-gagi/> (дата звернення: 01.03.2022).

³Показати «клас» у чоловічій професії набагато краще, ніж бути сильною там, де від тебе цього очікують. URL: <https://www.cosmo.com.ua/kra-rudik-pokazati-klas-u-cholovchy-profes--nabagato-krashche-nzh-buti-silnoyu-tam-de-vd-tebe-cogo-chekayut/> (дата звернення: 04.02.2022).

⁴Модель та телеведуча Наталія Тимченко про кар'єру, сім'ю та улюблений відпочинок. URL: <https://www.cosmo.com.ua/natalya-timchenko-promodelnu-kartu-smyutaulublen-knizhki/> (дата звернення: 10.02.2022).

розповідає також про виховання доньки, і зазначає, що «залишає серйозність для бізнесу»¹.

З одного боку вона – успішна бізнес-леді, але з іншого – витончена та ніжна, любляча мати для своєї доньки. Також в цьому контексті слід згадати й інтерв'ю «Дівочки рулять: Настя Каменських, Леся Никитюк, Даша Астафьева и другие звезды о дружбе и girlpower».

В ньому поєднано і традиційний образ жінки (готовим, убираєм, следим за фігурой и внешностью, рожаем и воспитываем детей, и т. д.) і нові віяння (ведем бизнес, работаем)². Це – ніби показник того, що жінка може бути якою завгодно – кар'єристкою чи сімейною. Вибір залишається лише за нею. Хоча перевага надається все ж першим. Як вже зазначалося, кожна жінка, у якої брав інтерв'ю «Космополітен» побудувала власну успішну кар'єру. І лише в деякого з цих жінок родина стоїть на першому місці.

Можна також умовно розділити жіночі образи за типом професії – моделі, акторки, співачки, блогерки (таких більшість), трохи менше зустрічаємо журналісток (інтерв'ю Наталії Фібріг та Яніни Соколової), бізнес-леді (Інна Поперешнюк, співзасновниця «Нової пошти» та Маріам Тилляєва, що успішно розвиває свій бізнес у США) ще рідше бачимо представниць інших професій – психологинь та художниць, а також жінок-політиків. Серед останніх образів варто згадати лише Кіру Рудик.

З її інтерв'ю можна зробити висновок, що успішна жінка-політична діячка повинна не лише боротися за права інших жінок, а й піклуватися про імідж своєї країни на міжнародній арені:

«Кіра Рудик – яскравий приклад успішної сучасної жінки, яка завжди боролась за свої права, за права жіноцтва і за права своєї країни»³.

(про продаж своєї ІТ-компанії в США) «Це була величезна перемога для України, яка поставила нашу країну на мапу світу у сфері ІТ»⁴.

«Це зачепило мене, і я вирішила вплинути не тільки на те, як держава взаємодіє з бізнесом, а й

¹Соосновательница «Нова пошта» Інна Поперешнюк: о бизнесе, мужчинах и вдохновении. URL: <https://www.cosmo.com.ua/soosnovatelnica-novoy-rochti-inna-popereshnyuk-o-biznese-muzhchinah-i-dohnovenii/> (дата звернення: 22.02.2022).

²Дівочки рулять: Настя Каменських, Леся Никитюк, Даша Астафьева и другие звезды о дружбе и girlpower. URL: <https://www.cosmo.com.ua/devochki-rulyat-nastya-kamenskih-lesya-nikityuk-dasha-astafeva-i-drugie-zvezdy-o-druzhbe-i-girl-power/> (дата звернення: 01.05.2022).

³Показати «клас» у чоловічій професії набагато краще, ніж бути сильною там, де від тебе цього очікують. URL: <https://www.cosmo.com.ua/kra-rudik-pokazati-klas-u-cholovchy-profes--nabagato-krashche-nzh-buti-silnoyu-tam-de-vd-tebe-cogo-chekayut/> (дата звернення: 04.02.2022).

⁴Показати «клас» у чоловічій професії набагато краще, ніж бути сильною там, де від тебе цього очікують. URL: <https://www.cosmo.com.ua/kra-rudik-pokazati-klas-u-cholovchy-profes--nabagato-krashche-nzh-buti-silnoyu-tam-de-vd-tebe-cogo-chekayut/> (дата звернення: 04.02.2022).

на те, як Україну бачать на міжнародній арені, які досягнення вона популяризує і чим пишається»¹.

Цікавими є також образ жінки-журналістки та бізнес-леді. Вони частіше за все згадуються в контексті сильних, наполегливих жінок, які досягли поставлених цілей. Це перш за все стосується Наталії Фібріг. Вона ставила собі за ціль «працювати журналістом з Європи і обов'язково для україномовного каналу»². І вона досягла цих цілей.

Трохи іншою постає в інтерв'ю Яніна Соколова. Вона розповідає про свою хворобу, а тому постає перед нами перш за все сильною жінкою, яка мужньо бореться проти цієї хвороби³.

Слід також відмітити, що тут майже зовсім не робиться акцент на зовнішності та догляду за собою. Ці жінки успішні тому, що вони досягли цілей або достойно борються проти проблем, які випали на їх долю.

Ще один тип – бізнес-леді. Серед таких – Інна Поперешнюк та Маріам Тилляєва. Перша з них показана з одного боку – як успішна бізнес-леді, а з другого – як мати. Як бізнес-леді вона серйозна та наполеглива жінка, що впевнено йде до мети. Як мати вона ніжна та турботлива. А окрім того, за її ж словами:

«...у мене, як і у всіх дівчат, є слабкості... Я люблю увагу, хочу, щоб чоловік був лагідний до мене, підтримував і піклувався»⁴.

Маріам Тилляєва показана нам тільки з одного боку – як впевнена, собі серйозна та цілеспрямована жінка⁵. Приблизно такою ж постає й дизайнерка Аліна Фролова. Вона впевнена в собі, цілеспрямована, і любить свою роботу⁶.

Та частіше за все на сторінках глянцевого журналу зустрічаємо співачок, акторок, моделей та блогерок. Саме їм зазвичай притаманні такі риси як краса (хоча в передмові до інтерв'ю Маріам Тилляєва характеризується, зокрема, як «красивая девушка»⁷) сексуальність, велика увага до свого

¹Показати «клас» у чоловічій професії набагато краще, ніж бути сильною там, де від тебе цього очікують. URL: <https://www.cosmo.com.ua/kra-rudik-pokazati-klas-u-cholovchy-profes--nabagato-krashche-nzh-buti-silnoyu-tam-de-ud-tebe-choho-ochekuyut/> (дата звернення: 04.02.2022).

²«Ті, що вражають»: 5 життєвих правил Наталії Фібріг. URL: <https://www.cosmo.com.ua/t-shcho-vrazhayut-5-zhiznennih-pravil-natali-fibrig/> (дата звернення 04.05.2022).

³Як це було: Яніна Соколова представила автобіографічний проєкт «Я, Ніна». URL: <https://www.cosmo.com.ua/yak-ce-bulo-yanna-sokolova-predstavila-avtobiofichniy-proekt-ya-nna/> (дата звернення 20.05.2022).

⁴Соосновательница «Нова пошта» Інна Поперешнюк: о бизнесе, мужчинах и вдохновении. URL: <https://www.cosmo.com.ua/soosnovatelnica-novoy-pochti-inna-popereshnyuk-o-biznese-muzhchinah-i-dohnovenii/> (дата звернення: 22.02.2022).

⁵Маріам Тилляєва: о жизни, бизнесе в США и бодипозитивном бренде. URL: <https://www.cosmo.com.ua/mariam-tillyaeva-o-zhizni-biznes-v-ssha-i-bodipozitivnom-brende/> (дата звернення: 24.04.2022).

⁶Аліна Фролова о работе в фэшн-индустрии. URL: <https://www.cosmo.com.ua/alina-frolova-o-rabota-v-feshn-industrii/> (дата звернення: 05.05.2022).

⁷Маріам Тилляєва: о жизни, бизнесе в США и бодипозитивном бренде. URL: <https://www.cosmo.com.ua/mariam-tillyaeva-o-zhizni-biznes-v-ssha-i-bodipozitivnom-brende/> (дата звернення: 24.04.2022).

зовнішнього вигляду та здоровий спосіб життя.

Решта типів – представниці інших професій, спортсменки, художниці, і т. д. Для них характерні риси, притаманні іншим успішним жінкам – упевненість в собі, любов до себе, працьовитість, і т. д. Слід також відмітити, що в їх інтерв'ю ці жінки не надто часто говорять про зовнішність, здоровий спосіб життя та догляд за собою.

Як уже раніше говорилося, жінки на сторінках глянцевих журналів зазвичай згадуються у контексті «жінок-кар'єристок». Хоча контексти «матері», «дружини» також присутні.

Особливо цікавим у цьому плані є інтерв'ю співачки Нати Жижченко, більш відомої під псевдонімом Онука («Появление малыша сильно меняет приоритеты»: Онука рассказала о материнстве, страхах и новом треке»). Тут вона перед нами постає не лише співачкою, а й ніжною, турботливою матір'ю. Але в той же час це інтерв'ю показує нам не стільки турботливу матір, а жінку, яка гармонійно поєднує догляд за дитиною та власну кар'єру:

«Я не перестаю записувати музику, все так же виконую робочі завдання. Звичайно, їх менше, ніж було раніше, але вони є. Саша завжди зі мною. Але я також зрозуміла, що поєднувати виховання дитини з роботою і не випадати з режиму можливо»¹.

Тобто, як бачимо, домінуючим на сторінках глянцевого журналу є концепт жінки-кар'єристки. Інші, порівняно з ним є другорядними (хоча також трапляються). Окрім того, якщо успішна жінка показана нам з обох боків – і як мати, дружина, і як та, що побудувала кар'єру, то вона неодмінно все встигає. Яскравим прикладом цього є уже згадане інтерв'ю Нати Жижченко. Також про це говорить і Анна Андрійчук-Завгородня².

Окрім того, велику увагу власній родині приділяють Марія Павлюк, Наталія Тимченко, Інна Поперешнюк, та інші.

Проте, як уже було сказано, концепт «дружина» та «матір» представлений на сторінках жіночих журналів набагато рідше, ніж концепт «жінка-кар'єристка».

Підсумовуючи вище сказане, можна виділити риси, притаманні абсолютно всім успішним жінкам на сторінках глянцевих журналів:

¹«Появление малыша сильно меняет приоритеты»: Онука рассказала о материнстве, страхах и новом треке в интервью Cosmo. URL: <https://www.cosmo.com.ua/poyavlenie-malisha-silno-menyaet-prioritety-on-stanovitsya-samim-vazhnim-a-vsyo-ostalnoe--vtorichnim-onuka-v-intervyu-cosmo/> (дата звернення: 02.03.2022).

²Девочки рулят: Настя Каменских, Леся Никитюк, Даша Астафьева и другие звезды о дружбе и girlpower. URL: <https://www.cosmo.com.ua/devochki-rulyat-nastya-kamenskih-lesya-nikityuk-dasha-astafeva-i-drugie-zvezdi-o-druzhbe-i-girl-power/> (дата звернення: 01.05.2022).

- Працелюбність.
- Наполегливість.
- Цілеспрямованість.
- Впевненість у собі.
- Любов до себе.
- Любов до того, чим займаєшся.

•Успішна жінка – це та, що побудувала власну кар’єру. На сторінках глянцевих журналів ми не зустрінемо жодної жінки-домогосподарки, яка б розповідала про те, як вона весь час була поряд з чоловіком, підтримувала його, та допомагала йому будувати кар’єру.

Окрім того, ці образи, як уже неодноразово зазначалося, є максимально наближеними до своїх читачок. Жінки, про яких пишуть глянцеві журнали теж мають недоліки зовнішності, комплекси і не соромляться говорити про них відкрито.

Трохи рідше зустрічаємо такі риси, як:

- Любов до своєї країни.
- Ніжність.
- Жіночність.
- Витонченість.

•Велика увага до власної зовнішності (хоча ця риса зустрічається доволі часто – переважно через те, що більшість жінок, у яких беруть інтерв’ю глянцеві журнали є акторками, моделями, блогерками, співачками – тобто представницями професій, які передбачають увагу до своєї зовнішності та здоровий спосіб життя).

- Сексуальність.
- Підтримка жіночих рухів.

•Чи ж навпаки – на першому місці родина, а потім кар’єра. Хоча остання є обов’язковою для успішної жінки.

ВИСНОВКИ

Протягом XIX – XXI століття журнальний образ успішної жінки зазнав кардинальних змін.

На початку XIX століття, коли вже можна говорити про існування гендерно маркованої періодики, успішна жінка – це скоріше щось фантастичне, нереальне, виняток із загальноприйнятого правила. Саме такими є мадам де Сталь та княгиня Дашкова.

Вони розумні та освічені, а княгиня Дашкова згадується ще й як політична діячка, яка була віддана своїй країні та імператриці і багато для них зробила. Проте і мадам Сталь, і Катерина Дашкова – особливий випадок. Вони не схожі на більшість жінок. Їх розум, здатності – скоріше чоловічі, ніж жіночі, про що говориться в статтях, присвячених мадам Сталь і Катерині Дашковій. Проте вони не позбавлені традиційно жіночих рис. Більш яскраво це проявляється в образі мадам Сталь. Вона і скромна, і ніжна, і витончена, і жіночна. Єдине, що вирізняє її серед інших жінок – неймовірний розум¹.

В образі Катерини Дашкової вище перераховані риси майже не проявляються. Проте їй притаманна інша риса, характерна для жіночого образу XIX століття – цнотливість, вірність у коханні і шлюбі, повага до старших. Так, вона виходить заміж з волі батьків, і навіть овдовівши в досить молодому віці, залишається вірною чоловіку та не виходить заміж вдруге, не дивлячись на численні пропозиції².

Проте все одно – ці образи – виняток із правила. Читачки мали розуміти, що більшості з них не досягти рівня Катерини Дашкової чи мадам Сталь. Але жіноча освіта на сторінках журналу все ж заохочується.

Приблизно з 1850-тих років жіноча періодика дещо демократизується – якщо раніше її читали в основному аристократки та багаті буржуа, то тепер журнали стають доступними і середнім верствам населення. Тому до віршів, белетристики, статей про моду додаються поради щодо догляду за дітьми, ведення домашнього господарства, і т. д.³

З поширенням на території Російської імперії жіночих рухів вони знаходять відображення і на сторінках гендерно маркованої періодики. Тепер жіночі журнали друкують не лише матеріали, які

¹Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., с. 4.

²Дамский журнал. № 32 (1), М., 1827 г., с. 49.

³Філіпенко Л. Російські жіночі журнали початку XX століття: розмаїття типів та напрямів // Актуальні проблеми сучасності, № 14, Харків, 2011 р., с. 307 – 316.

стосуються моди, ведення домашнього господарства та догляду за дітьми, а з'являються статті на більш серйозні теми – політика, становище жінки, і т. д. Особливо яскраво це проявляється після Лютневої революції 1917 року. З цього часу можемо говорити і про новий образ політично свідомої жінки-громадянки, яка готова працювати на благо суспільства, а не лише займатися господарством та виховувати дітей.

Та найбільш яскраво образ політично свідомої жінки-громадянки проявився уже в СРСР. Як уже було зазначено, радянська влада оголосила рівність формально зрівняла жінок у правах з чоловіками. Тому й образ успішної жінки кардинально змінився. Він став значно ближчим до своїх читачок.

Тепер це працююча, віддана ідеалам комунізму жінка чи дівчина, яка ставить суспільні інтереси куди вище за власні. Для неї також важлива товариськість та вміння вливатися в колектив, оскільки в тоталітарному СРСР інтереси соціуму переважали над інтересами особистості.

У той же час не можна сказати, що традиційні жіночі риси повністю відходять у минуле. Так, характерною для успішної радянської дівчини рисою була скромність, радянські жіночі журнали містили рубрики, які стосувались ведення домашнього господарства та виховання дітей. Хоча традиційна роль жінки у радянських журналах відходила на другий план, порівняно з образом жінки-робітниці або жінки-селянки.

Серед радянських жіночих образів слід розділяти образ дорослої, зрілої жінки та образ молодшої дівчини. Скромність в більшій мірі характерна для останньої. Також слід окремо виділяти образи жінки-селянки, жінки-робітниці та жінки-партійної діячки. Кожен з них втілює окремі риси, характерні для успішної радянської дівчини чи жінки загалом. Так, жінка-робітниця та жінка-селянка працюючі, жінка-партійна діячка віддані ідеалам комунізму.

З розпадом СРСР та падінням залізної завіси образ успіху на сторінках жіночих журналів знову кардинально змінюється. Це вже не скромна робітниця або селянка, що працює на суспільне благо. Тепер це впевнена в собі, сексуальна жінка, яка багато уваги приділяє своїй зовнішності, а також уміло балансує між кар'єрою та родиною.

Деякі зміни принесла в жіночі образи глянцевого журналістики Революція Гідності у 2014 році. Остаточна орієнтація України на Європу призвела й до поширення в Україні європейських цінностей. Якщо до цього жіночність, ніжність та витонченість були важливими рисами для жінки, то після 2014 року вони вже проявляються не так яскраво.

Окрім того, якщо раніше успішна жінка уміло балансувала між домом і роботою, то зараз

акцент зміщується більше на кар'єру. Так, якщо проаналізувати інтерв'ю, вміщені в журналі «Космополітен» за 2018 – 2022 роки, то можна помітити, що всі жінки, у яких беруть інтерв'ю чи про яких пишуть статті, побудували власну успішну кар'єру. Багато жінок в цих інтерв'ю заявляють про відкриту підтримку жіночих рухів. Серед таких слід назвати Кіру Рудик, Лауру Марті, Діану Глостер, та інших.

Проте остаточно не зникають і традиційні риси жінки, такі як ніжність, жіночність, витонченість та орієнтація на родину. Так, зокрема модель Наталя Тимченко зізнається, що на першому місці в неї чоловік та дочки, а потім уже кар'єра. Хоча порівняно з образом жінки-кар'єристки, яка зробила себе сама образ жінки – дружини та матері відходить на другий план. Окрім того, серед основних рис, характерних для жіночих образів глянцевого журналу, можна виділити такі:

- Впевненість у собі.
- Любов до себе та свого тіла. Постійно робиться акцент на тому, що ми всі різні і це прекрасно. Не треба підлаштовувати себе під нав'язані стандарти краси.
- Працелюбність. Це вже не та працелюбність, яка була притаманна радянській жінці. Радянська жінка працювала перш за все на благо соціалістичної Батьківщини. Сучасна жінка працює над досягненням власних цілей. Вона любить справу, якою займається.
- Наполегливість у досягненні мети.
- Власна успішна кар'єра у тій сфері, до якої жінка має схильність.

Менш поширеними та більш другорядними залишаються такі риси, як ніжність, витонченість, жіночність та краса. При цьому успішна жінка не рахує кожен кілограм і не пожертвує здоров'ям заради краси. Скоріше навпаки – в успішній жінки здоров'я неможливе без краси, і увагу вона перш за все приділяє саме здоров'ю.

Та головною рисою успішної жінки глянцевого журналу є те, що цей образ близький своїм читачкам. Відомі та успішні жінки не відразу добились успіху. Вони до цього пройшли дуже тяжкий шлях. У них неідеальна зовнішність – про недоліки говорять Кейт Уінслет, акторки Жіночого Кварталу, та багато інших. Вони мають багато комплексів, про які не соромляться розповідати. Дехто з них, навіть ставши успішною, не позбавляється комплексів, а продовжує з ними боротись і розповідає про це в своїх інтерв'ю.

Окрім того, що сучасний образ успішної жінки доволі феміністичний (жінка, що живе в першу

чергу для себе, сама обирає свій шлях, займається тим, що їй подобається, любить та приймає себе такою, як вона є), він ще й відповідає постмодерністській концепції щастя. Щастя – не в грошах чи славі. Щастя в тому, щоб досягти поставлених цілей. Успішна жінка – це ще й та, що досягла своїх цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Laura Marti про любов до джазу, життя після «Голосу країни» та роль жінки у сучасному суспільстві. URL: <https://www.cosmo.com.ua/laura-marti-pro-lyubov-do-dzhazu-zhittya-pslya-golosu-krani-ta-rol-zhnki-u-suchasnomu-susplstv/> (дата звернення: 02.02.2022).
2. Алина Фролова о работе в фэшн-индустрии. URL: <https://www.cosmo.com.ua/alina-frolova-o-rabota-v-feshn-industrii/> (дата звернення: 05.05.2022).
3. Аніщук Н. Правове становище українських жінок в історичному минулому // Право України, 2002 р., №3. с. 155 – 157.
4. Аристотель. Экономика. М., Наука, 2006 г., 354 с.
5. Букатова Д. М. Трансформация образа проститутки в западноевропейском средневековом сознании // «Научный потенциал. Работы молодых ученых», № 1, 2012 г., с. 285 – 289.
6. Бодипозитив: почему это течение спасет нас всех. URL: <https://www.cosmo.com.ua/bodipozitiv-pochemu-eto-techenie-spaset-nas-vseh/> (дата звернення: 11.06.2022).
7. Виниченко И. В. Исторические практики трансформации женского образа в советском обществе // Современные исследования социальных проблем, № 3, том 9, 2017 г., с. 162 – 173.
8. Виниченко И. В. Особенности развития советской моды в 1950 – 1960 годы // Известия высших учебных заведений. Технология текстильной промышленности, № 1 (373), 2017 г., с. 127 – 131.
9. Власов В. Г. Кауфманн Ангелика Мария Анна Катарина // Стили в искусстве: архитектура, графика. Декоративно-прикладное искусство. Живопись, скульптура : словарь : в 3 т. / В. Г. Власов. – СПб., «Алетейя» 1996 г., Т. 2, 543 с.
10. Гелиодир. Эфиопика. М., Наука, 1969 г., 378 с.
11. Генькіна М. А., Братута Е. Г. Самовдосконалення як гармонійна складова синтезу особистого успіху з соціальним // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти, 2005 р., № 3, с. 120 – 129.
12. Гиро П. Частная и общественная жизнь греков, Издание т-ва О. Н. Поповой, Петроград, 1915 г., 357 с.
13. Голубев С. В. Проблема «успеха» и «удачи» в социальной философии // «Философия и

общество», выпуск 1, 2004 г., с. 86 – 100.

14. Голубева-Терес О. Т. Ночные рейды советских летчиц. Из летной книжки штурмана У-2. 1941—1945, М., «Эскмо», 2009 г., 457 с.

15. Дамский журнал. № 1 (1), М., 1823 г., 86 с.

16. Дамский журнал. № 2 (1), М., 1823 г., 84 с.

17. Дамский журнал. № 3 (1), М., 1823 г., 128 с.

18. Дамский журнал. № 3 (1), М., 1825 г., 129 с.

19. Дамский журнал. № 6 (1), М., 1825 г., 124 с.

20. Дамский журнал. № 7 (1), М., 1825 г., 132 с.

21. Дамский журнал. № 2 (2), М., 1827 г., 102 с.

22. Дамский журнал. № 8 (2), М., 1830 г., 100 с.

23. Дамский журнал. № 5 (1), М., 1827 г., 101 с.

24. Дамский журнал. № 32 (1), М., 1827 г., 95 с.

25. Дамский журнал. № 38 (43), М., 1833 г., 194 с.

26. Дамский журнал. № 47 (44), М., 1833 г., 112 с.

27. Дамский журнал. № 48 (44), М., 1833 г., 128 с.

28. Дамский журнал. № 49 – 50 (44), М., 1833 г., 144 с.

29. Дамский журнал. № 51 – 52 (44), М., 1833 г., 160 с.

30. Девочки рулят: Настя Каменских, Леся Никитюк, Даша Астафьева и другие звезды о дружбе и girlpower. URL: <https://www.cosmo.com.ua/devochki-rulyat-nastya-kamenskih-lesya-nikityuk-dasha-astafeva-i-drugie-zvezdi-o-druzhbe-i-girl-power/> (дата звернення: 01.05.2022).

31. Демосфен. Речи: В 3 т. / Отв. ред. Е. С. Голубцова, Л. П. Маринович, Э. Д. Фролов. М., Памятники исторической мысли, 1995. Т. III, 7, 567 с.

32. Довгич В. А. Історико-культурологічні передумови зародження журналістики // Інститут слов`язнознавства, 1999, № 5, с. 12 – 20.

33. Единственная, № 1, январь, К., 2014 г., 137 с.

34. Единственная, № 9, сентябрь, 2013 г., 146 с.

35. Единственная, № 10, октябрь, 2013 г., 146 с.

36. Женский вестник, № 2, февраль, 1868 г., 99 с.

37. Женское дело. № 1, январь, М., 1917 г., 26 с.

38. Женское дело. № 2, январь, М., 1917 г., 39 с.
39. Женское дело, № 6, май, 1917 г., 26 с.
40. Женское дело. № 9, май, М., 1917 г., 26 с.
41. Женское дело. № 11, июнь, М., 1917 г., 27 с.
42. Женское дело. № 13, июль, М., 1917 г., 28 с.
43. Журнал для женщин, № 1, март, 1914 г, 23 с.
44. Журнал для хозяек, № 6, февраль, 1917 г., 26 с.
45. Иванова А. Соціо професійний статус радянської жінки в 40 – 60-ті роки XX століття // Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, № 5, Ніжин, с. 5 – 11.
46. Івченко Ю. Історія аналізу ролі жінки в суспільстві // Право України, 2004 р., №3, с. 125 – 127.
47. Ігнатенко І., Оприско О. «Ідеальна жінка»: уявлення про жіночу красу в СРСР у 1920 – 1930 р.р. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/eine_2014_42_28.pdf. (дата звернення: 01.11.2021).
48. История женщин на Западе. Том 2. Молчание Средних веков// под. ред. Ж. Дюби и М. Перро, СПб, «Алетейя», 2009 г., 556 с.
49. История женщин на Западе. Том 3. Парадоксы эпохи Возрождения и Просвещения /под ред. Ж. Дюби, СПб, Алетейя, 2009 г., 576 с.
50. Карапетян Л. В. Психологические аспекты удачи и успеха // «Вопросы психологии», №2, 1986. С. 332 – 343.
51. Кобченко К. А. Слухачки Київських вищих жіночих курсів: груповий портрет // Етнічна історія народів Європи, КНУ ім. Тараса Шевченка. Інститут політичних та етнонаціональних досліджень НАН України, 2001, № 12, с. 49 – 54.
52. Космополітен, № 1, травень, К., 2021 р., 157 с.
53. Котлова Т. Б. Библиографический обзор исследований по проблемам гендерных стереотипов / Т. Б. Котлова // Женщина в российском обществе, 2001 г., № 3–4., с. 25–38.
54. Кочеткова Т. Н. Стереотипный образ современной успешной женщины // «Глобальный научный потенциал», № 2(47) 2015 г., с. 16 – 18.
55. Крестьянка. № 4, апрель, М. 1953 г., 32 с.

56. Кристина Пизанская. О граде женском. М., Наука, 1991 р., 256 с.
57. Малинин Е. Д. Философия жизненного успеха. Практическое руководство: учеб. пособие, М., АСТ, 2004 г., 200 с.
58. Маленька перемога великої дівчинки: інтерв'ю Марії Павлюк. URL: <https://www.cosmo.com.ua/malenka-peremoga-veliko-dvchinki-ntervyu-z-maryu-pavlyuk/> (дата звернення: 10.04.2022).
59. Мариам Тилляева: о жизни, бизнесе в США и бодипозитивном бренде. URL: <https://www.cosmo.com.ua/mariam-tillyaeva-o-zhizni-biznes-v-ssha-i-bodipozitivnom-brende/> (дата звернення: 24.04.2022).
60. Маркозова О. О. Зміна уявлень людей про успіх як наслідок ідеологічних впливів постмодернізму // Вісник національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». № 5 (19), 2013 р., с. 238 – 244.
61. Мельник О. В. З історії вищих жіночих курсів (1878 – 1886) // Записки історичного факультету Одеського державного університету ім. І. І. Мечнікова, Одесса, 1997 р., № 5, с. 172 – 175.
62. Михайлюк О. Зміни в соціальному становищі жінки-селянки Наддніпрянської України в умовах модернізаційних перетворень кінця XIX – початку XX ст., № 4, Українознавчий альманах, 2011 р., с. 59 – 69.
63. Модель та телеведуча Наталія Тимченко про кар'єру, сім'ю та улюблений відпочинок. URL: <https://www.cosmo.com.ua/natalya-timchenko-promodelnu-karru-smytaulyublen-knizhki/> (дата звернення: 10.02.2022).
64. Можейко М. А. Женщина глазами средневековой культуры: антифеминизм как фобия // Журн. Белорус. гос. ун-та. Социология. 2017. № 2. 138 с.
65. О возвышенном / пер. Чистяковой Н. А., М., Наука, 1966 г., книга 5, 345 с.
66. Образ ідеальної домогосподарки в СРСР. URL: <https://www.istpravda.com.ua/research/4d3340f6bad25/> (дата звернення: 03.11.2021).
67. Орел М. П. Успіх як інтегральна характеристика реалізованості життєвої стратегії людини // Гілея. Науковий вісник, № 146, 2009 р., с. 100 – 103.
68. Работница. № 10, октябрь, М. 1958 г., 54 с.
69. Руда Є. О. Засоби формування образу успішної людини в сучасному українському та американському публіцистичному дискурсі, К., 2020, 133 с.

70. Плиний Старший. Естественная история. Книга II // Текст по изданию: Архив истории науки и техники. № 3. Сборник статей, М., Наука, 2007 г., с 287—366.

71. Показати «клас» у чоловічій професії набагато краще, ніж бути сильною там, де від тебе цього очікують. URL: <https://www.cosmo.com.ua/kra-rudik-pokazati-klas-u-cholovchy-profes--nabagato-krashche-nzh-buti-silnoyu-tam-de-vd-tebe-cogo-chehayut/> (дата звернення: 04.02.2022).

72. Поки ти думаєш та намагаєшся наважитись, хтось поруч уже це робить»: Діана Глостер про успіх, новий трек, зйомки у Лос-Анджелесі і не тільки в інтерв'ю Cosmo. URL: <https://www.cosmo.com.ua/ntervyu-cosmo-dana-gloster-pronoviy-trek-zyomki-klpu-u-los-andzheles-simboz-muziki-ta-bloggerstva--ne-tlki/> (дата звернення: 01.04.2022).

73. «Появление малыша сильно меняет приоритеты»: Онука рассказала о материнстве, страхах и новом треке в интервью Cosmo. URL: <https://www.cosmo.com.ua/poyavlenie-malisha-silno-menyaet-prioriteti-on-stanovitsya-samim-vazhnim-a-vsyo-ostalnoe--vtorichnim-onuka-v-intervyu-cosmo/> (дата звернення 02.03.2022).

74. Публій Овідій Назон. Елегії і малі поеми. Харків., Основи, 1999 р., XIX, 354 с.

75. Рогач С. Кристина Пизанская: первая женщина, вооружившаяся пером для защиты своего пола // «Женщины в политике: новые подходы к политическому». 2013 г., №3, с. 105 – 115.

76. Свобода бути собою: Анна Трінчер і Jerry Heil про самовираження та girlpower. URL: <https://www.cosmo.com.ua/svoboda-buti-soboyu-anna-trncher-i-jerry-heil-pro-samovirazhennya-ta-girl-power/> (дата звернення: 20.04.2022).

77. Секреты успеха леди Гаги. URL: <https://www.cosmo.com.ua/sekrety-uspeha-ledi-gagi/> (дата звернення: 01.03.2022).

78. Сельдерей, йога и здоровый сон: 46-летняя Кейт Мосс впервые раскрыла свои секреты молодости. URL: <https://www.cosmo.com.ua/selderey-yoga-i-zdoroviy-son-46-letnyaya-keyt-moss-vpervie-raskrila-svoi-sekrety-molodosti/> (дата звернення: 01.04.2022).

79. Сімона де Бовуар. Друга стаття. У 2-ох томах, К., Основи, 678 с.

80. Симпсон Ж. Викинги. Быт, религия, культура, М., Наука, 2004 г., 485 с.

81. Смоліницька М. Жінка в Радянському суспільстві: офіційний образ і реальна практика. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/85694/12-Smolinitzka.pdf?sequence=1> (дата звернення: 02.12.2021).

82. Смоляр Л. О. Минуте заради майбутнього. Жіночий рух Наддніпрянської України др. пол.

XIX– поч. XX ст., Одеса, Астропринт, 1998 р., 408 с.

83. Сніжко В. Роль жінки в українському суспільстві // Визвольний шлях, 1998 р., №9, с. 65–70.
84. Соосновательница «Нова пошта» Інна Поперешнюк: о бизнесе, мужчинах и вдохновении. URL: <https://www.cosmo.com.ua/soosnovatelnica-novoy-pochti-inna-popereshnyuk-o-biznese-muzhchinah-i-vdohnovenii/> (дата звернення: 22.02.2022).
85. «Ті, що вражають»: 5 жизненных правил Наталии Фибриг. URL: <https://www.cosmo.com.ua/t-shcho-vrazhayut-5-zhiznennih-pravil-natali-fibrig/> (дата звернення 04.05.2022).
86. Ткачук І. І. Формування у старшокласників спрямованості на майбутній професійний успіх, К., 2016 р., 23 с.
87. «Только трудолюбивые люди достигают вершин»: 5 секретов успеха певицы, актрисы и блогера-миллионника Анны Тринчер. URL: <https://www.cosmo.com.ua/5-sekretov-uspeha-pevici-aktrisi-i-blogera-millionnika-anni-trincher/> (дата звернення: 04.04.2022).
88. «У меня не идеальная грудь, целлюлит, и все-таки я очень соблазнительная»: лучшие цитаты Кейт Уинслет, которые помогут полюбить себя. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eti-citati-keyt-uinslet-pomogut-tebe-polyubit-sebya/> (дата звернення: 10.05.2022).
89. Ульяна Нешева о самовыражении, искусстве тату и моментах, которые надо учесть перед первой татуировкой. URL: <https://www.cosmo.com.ua/ulyana-nesheva-o-samovirazhenii-iskusstve-tatu-i-momentah-kotorie-nado-uchest-pered-pervoy-tatuirovkoj/> (дата звернення: 03.03.2022).
90. Фадєєв О. Молода Гвардія. Харків, Фоліо, 2015 р., с. 378.
91. Фридан Б. Загадка женственности, М., Прогресс, 1994 г., 496 с.
92. Фролова А. А. Образ советской женщины в годы Великой Отечественной войны // Материалы Всероссийской научно-практической конференции с международным участием. Омск, 13 – 15 мая, 2021 г.
93. Хитрин С. И. Личный успех и приверженность организации // «Омский научный университет», № 4 (79), 2009 г., с. 122 – 124.
94. Хочу дарить улыбки и делать жизни людей лучше» – Барвина о блогерстве, моде и вдохновении. URL: <https://www.cosmo.com.ua/hochu-darit-ulibki-i-delat-zhizn-lyudey-luchshe--barvina-o-bloggerstve-mode-i-vdohnovenii/> (дата звернення: 01.02.2022).
95. Цитати, вислови, афоризми про успіх. URL: <https://korusno-znatu.in.ua/tsytaty/tsytaty->

vyslovy-aforyzmy-pro-uspih/ (дата звернення: 06.04.2022).

96. Чорнодон М. Визначення гендерних номінацій на основі аналізу гендерно маркованої періодики // Держава та регіони. Серія: Соціальні Комунікації. Вінниця, 2016 р., № 6, с. 132 – 143.

97. Чорнодон М. Визначення гендерних концептів «жінка» та «чоловік» на сторінках сучасної періодики в Україні // Держава та регіони. Серія: Соціальні Комунікації, Вінниця, 2012 р., № 3, с. 124 – 133.

98. Чорнодон М. Гендерний контент сучасних періодичних видань для жінок // Журналістика, Вінниця, 2013 р., № 4, с. 163 – 170.

99. Чорнодон М. Концептосфера сучасної гендерно маркованої періодики: психолінгвістичний аспект дослідження // Вісник Львівського університету, №47, 2020 р., с. 162 – 170.

100. Чорнодон М. Особливості гендерної ідентичності та гендерних стереотипів у сучасних українських масс-медіа // Вісник Львівського університету, Львів, № 24, 2013 р., с. 46 – 56.

101. Чорнодон М. Особливості концепту «чоловік» на сторінках сучасних періодичних видань для чоловіків і жінок в Україні // Образ, Вінниця, № 23, 2012 р., с. 40 – 46.

102. Шереметьев К. Феноменальный интеллект. Искусство думать эффективно, М., Эксмо, 2015 г., 368 с.

103. Що таке успіх для мене? Як його досягти? URL: <https://medium.com/@kistrugasofia/що-таке-успіх-для-мене-та-як-його-досягти-c16b419336e4> (дата звернення: 05.05.2022).

104. Эксклюзив: актрисы «Женского квартала» снялись в фотосессии ню и рассказали о борьбе с комплексами. URL: <https://www.cosmo.com.ua/eksklyuziv-aktrisi-zhenskogo-kvartala-snyalis-v-fotosessii-nyu-i-rasskazali-o-borbe-s-kompleksami/> (дата звернення: 07.04.2022).

105. Эксклюзивное интервью Насти Каменских для cosmo.com.ua. URL: <https://www.cosmo.com.ua/o-tvorchestve-i-lichnom-eksklyuzivnoe-intervyu-nasti-kamenski-dlya-cosmocomua/> (дата звернення 01.03.2022).

106. «Я хотела изменить свою внешность», – Анна Ризатдинова о своих комплексах и влиянии соцсетей. URL: <https://www.cosmo.com.ua/ya-hotela-izmenit-svoyu-vneshnost-anna-rizatdinova-o-svoih-kompleksah-i-vliyani-socsetey/> (дата звернення: 15.05.2022).

107. Як це було: Яніна Соколова представила автобіографічний проект «Я, Ніна». URL: <https://www.cosmo.com.ua/yak-ce-bulo-yanna-sokolova-predstavila-avtobografchniy-proekt-ya-nna/> (дата звернення 20.05.2022).